

OROL

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ-SYJNIANSKY.

Roč. IX.

Turč. Sv. Martin, 28. Februára 1878.

Číslo 2.

Kvetinárka.

Obrázok z velmestského života.

Od Miloslava Dumého.

IV.

Celý Boží deň od skorého svitu až do pózneho večera pracuje a namáha sa všetko, čo žije v skrovných dedinkách; od mraku až do svitu odpočívajú si všetko.

V týchto tichých dedinôčkach a malých mestečkách býva mimo ňajľahšieho alebo trhového času tak pokojno a kľudno jako v hrobe. Celkom inakší život je vo veľkých mestách, v ktorých rozľaha sa vo dne i v noci lom a hluk. Tu bývajú ľudia, ktorí v noci vychodia ku dielu a vyhladávaní si chleba, vo dne jak i voždy neodpočívajú, teda veľmi máličko doma pracujú. Nehovoríme tu o tulákoch a tuláčkach nezbedných, čo hriechnym

rozkošiam a hýreniu k vôli robia zo dňa noc a z noci deň, s tými sa nám zapodievať nespošívajú. Len tých spomínáme, ktorí s večernou hviezdou započínajú prevodzovať obchod svoj. K týmto patria i kvetinárky. Keď vo veľkých

mestách obchodný a iný svet vo dne v svojom sklepe alebo dielom iným sa unavil, večer zajde si do hostinca alebo kaviarne a tu len ožíva. To je doba i pre kvetinárky, ktoré, jako sme videli, z jednej takejto miestnosti do druhej chodievajú a svoj maličký síce, no nie nevýnosný obchod prevodzujú.

Tak chodila, videli sme, i Irma každý večer do póznej dakeďy noci, tak chodila i dnes. Dnes nemusela naskrze mať dobrý zárobok, lebo už skoro na polnoc išlo a z obyčajného jej kvetinového košíka veru ešte máličko kytiek bolo sa minulo. Nie div, že utešená Marí a bola smutná, zronená; nie div, že jako hlas nebeskej hudby zavznel jej ten hlas neznámeho

Pápež Pius IX.

jedného panského sluhu na ulici:

„Zač je ten košík kvetov?“

Deva zarazila sa a obdivujúc hlboko pozakrúcaného panského sluhu, slovila: „Nerobte žarty z chudobnej dievčiny.“

„Stojte, šumná kvetinárka a nehnevajte ma; sem tie kytky i s košíkom; hovorte, čo je ich cena?“

Uradovaná deva mienila, že by bolo najlepšie počítat kytky a dľa toho určiť cenu; ale panský sluha podal devu s ľubým úsmevom jednu bankovku, pýtajúc sa jej, že či by s touže jako cenou za svoje kytky spokojná bola?

„Oj,“ hovorila deva, „tolko nie sú hodné moje kytky. V skutku neviem si vysvetliť túto vašu marnotratnosť!“

„Ja vám to priam vysvetlím, pekná moja,“ usmial sa sluha; „ja som tak smelý o jednu nepatrnú službičku vás požiadať.“

„Vďačne vám slúžim, jestli je to len niečo poctivého.“

„Buďte bez starosti. Iste je to niečo docela poctivého a nevinného. V kečkemétskej ulici pod číslom 12. býva ***ská grófka, k tej by ste mali ísť, duša moja. Za toto by ste ale osobitný honorár obdržaly. I vopred vám ho môžem dať.“

A sluha ukázal Maríne novokutý blyskavý dukát, ktorý sa jej vo svetle lampy tak utěšene bol zablysol.

„A vy to všetko mne chcete dať? A za čo?“

„Tej označenej pani grófke zanesiete jednu utěšenú kytku z čerstvých kvetín, ale nie zo svojich, lež z mojich uvitú. Nepoviete jej len tolko, že jej ju posielal brat jej bývalého muža, dôstojník, teda švagor, ktorý musel tej noci odcestovať a s ňou rozlúčiť sa nemohol. I vzkazuje jej, aby sa dobre mala, kým sa on o niekoľko dní navráti.“

„A za tú maličkosť --“

„Za tú maličkosť vám patrí tento dukát. Len že nesmiete tú kytku ani vidieť, ani k nej privoňať, len ju takto zaobalenú odovzdáte grófke.“

„Keď iné neziadate, môže sa stať.“

„Dobre. Vezmite si dukát.“

Kto opíše srdečnú radosť chudobnej kvetinárky?

Srdiečko jej pobúrené radosťou jako zvoniec zvonilo, oči sa jej vrelymi slzami radosti plnily a nohy sa triasly pod ňou, jako tak domov k svojej ubohej maticke vdove bežala.

Cestou zaopatřila si v jednej otvorenej hospode dobrú večeru pre seba a pre maticku svoju, ktorá nič teplého k večeri nemala a tak plná nebeskej blaženosti otvorila dvere nízunkkej izbičky. Matka nespala, pýtala sa i priam devy, jako sa jej vodilo?

„Rozsviette, mamička, chytró rozsviette.“

„Pre Boha, čože je? Čo sa ti prihodilo?“

„Nelakajte sa, maticka moja; dobre, veľmi dobre sa mi povodilo; všetky kytky som predala a jako predala! A mimo toho som si ešte i dukát vyslúžila.“

„Dievča, to je nemožno! To nešlo rovnou cestou, Bože!“

Deva vyprávala svojej drahej materi, jako sa jej šťastne povodilo a ony byly obe blažené pri chutnej, málokedy v takej miere sa jim dostávajúcej večeri.

Na druhý deň šla šumná kvetinárka do kečkemétskej ulice, do bytu grófky ***skej, opatrne si vzala kytku zaobalenú a niesla ju bez toho, žeby ju bola videla, tým menej k nej privoňala, zrovna dľa rozkazu, na miesto jej určenia.

Zacenkala. Chyzná grófka otvorila jej. Kvetinárka pýtala sa na paniu.

„Pani je doma,“ riekla chyzná, „ale ja vás nepustím k nej.“

„Idem s heslom od jej švagra dôstojníka.“

„Tak? Pán dôstojník má sluhu, prečo toho neposlal? Vy máte známosť s dôstojníkom?“

„Čo to hovoríte, vy nehanobnica?“

„Jaká svätá, hľa hľa!“ Keď pán dôstojník príjde sem, obštípkáva mňa. Ano, ano, či som ja nie hodná? A doma má vám podobných poslov?“

„Ja chcem k pani grófke!“

Grófka ***ská otvorila dvere. Bez okolov pozvala devu do chyže. Deva odovzdala kytku a vyriadila dôstojníkovu pozdravenie. Grófka prevzala kytku, pochválila ju, že je utěšená a odložila ju na stôl. Viacej lež kytka zaujímala ju deva. Díva sa na devu tú a čím ďalej sa dívala, tým viacej ju zarámala. Posadila ju, čo bolo nad mieru neobvyčajné; bo veď chudobné dievčatko, kvetiny predávajúce, nemohlo ani snívať u jednej grófky o takom vyznačení. Tá milá tvár devy tak sa zalúbila grófke, že nevedela od

nej oči odvrátil. Veď to bolo niečo jej najmilšieho, na čo ju táto lúbezná tvár upomínala. Tak sa jej zdalo, že to byly ťahy jej nezapomenuteľného Eugena. Odkiaľ je tá deva, čo je, jak sem prišla a v jakom spojení je s dôstojníkom? To sa musela doznať!

Obširne musela jej Marina los a priebehy života svojho vyrozprávať. I rozprávala, jako sa do Pešti dostala, jako sa vie na prvé dni mladosti svojej rozpamätáť. Ale len máličko dozvedela sa od nej, pramáličko toho, po čom ona pátrala, čo by ju bolo uspokojilo. Prosila Marinu, aby ju častejšie navštívila, aby raz i svoju matku priviedla: ona že má súcit s trpiacimi, opustenými. I neprepustila ju bez toho, aby ju nebola obdarovala. Keď Marina od grófkyně ***skej odchodila a pokorne jej ruky bozkávala, bozkala ju táto na čelo a kázala jej opäť čím skorej prísť.

Marina takým neobyčajným láskavým prijatím docela očarená, bežala, čo len dechu dopádala, ku svojej materi, aby radosť a šťastie svoje s ňou sdělila. Obe potom chválily Boha za to veľiké pozhnanie jeho, ktoré sa jim skrze dobrých ľudí včera i dnes za podiel dostalo a ufaly, že sa od teraz jich los k lepšiemu obráti.

V.

Hrozná udalosť zatriasla veľmestom. Vdovu Ellu Turský, rodzenú grófkynu, našli mrtvú a nik neznal, jakým spôsobom zomrela. Úrad i lekári dostavili sa ku mrtvole a na celom tele jej nenašli žiadnej rany, žiadneho násilného urazenia. Mnohí zavierali na prirodzený spôsob smrti, na porážku a tým podobné; ale lekári boli protivnej mienky; oni tvrdili, že z bôlných výrazov tvári, prezradzujúcich veľiký a trápnny boj smrti a hrozné bolesti, preca len na násilnú smrť dá sa zavierať. Keď žiadnych iných znakov zovniutorných nebolo, počali lekári na myšlienku otrávenia prichodiť. V celom dome nebolo nič podozrivého. Chyžná bola jedinou čeladou vdovy a tá mala rada paniu svoju, oplakávala ju srdečne. Tá by neomylné bola vyjavila všetko, čoby sa bolo v dome stalo; ale nik nebol u grófkyně podozrivý, ani nič neobyčajného pri nej samej poslednie hodiny nezbadala.

Na tú myšlienku prichodili, že sa grófkyně sama otráвила. Ale nebolo základu žiadneho pre toto podozrenie preto, že grófkyně bola poslednie dni ešte veselšia, lež kedykoľvek inokedy. Tajomstvaplňá bola smrť táto a preto právom držala v napnutí veškeré veľkomestské obecnstvo. Mrtvola bola do Rochusovej všeobecnej nemocnice prenesená, aby tam rozberaná a tak i príčina náhlej smrti objavená byť mohla. Vdova mala švagra a bohatého brata, grófa Podhorského. Úradne boli oba o nešťastnej smrti upovedomení. Švagor, dôstojník Kalman Turský, ešte prv dostavil sa na miesto nešťastia, lež o tom úradne uvedeným bol. Brat Aurel neprišiel, on bol nenávisníkom sestry svojej, — to vedel celý svet.

Keď mrtvolu grófkyniu odnášať mali, zpozorovali, že ona v zmeravenej ruke drží kytku. Chyžná vedela sa rozpamätáť, že túto kytku jedno cudzie, v tomto dome nikdy nevidané dievča prinieslo. Lekár dal kytku zo zmeravenej ruky osvobodiť a opatrne ju odložil. S mrtvolou bola i ona do Rochusa odnesená.

Mrtvola bola otvorená a lekári našli smrti pád ten, ktorý tušili, totiž otrávenie. Lež nie jiedlom alebo nápojom, ale nejakým iným spôsobom, najpravdepodobnejšie — vôňou. V zmeravenej ruke mrtvole najdená kytka bola lučebne preskúmaná a hľa, ona bola hrozným jedom napustená, ktorého vdychnutie okamžitú smrť zapríčiňuje. Tak bolo dokázané, že grófkyně tou kytkou bola otrávená.

Táto okolnosť ešte viacej pobúrila veľmestské obyvateľstvo, lež smrť sama. Jaká to neslýchaná, nevidaná smrť — kytkou sa otráviť! Jak mnohé podivné myšlienky vzbuzuje taká smrť v hlavách a v srdciach ľudských! Kto bol ten, čo tú kytku poslal? Kto ten, čo ju doniesol? Čo bola za príčina takéhoto jednania? Iste pomsty čin to bol, alebo žiarlivosť, sklamaná a urazená lúbošť! Kto to uhádne, kto objaví? Dost' ešte mladá vdova. Bôh vie, jaké mala pomery? Kto vie, jaké známosti, jaké afféry? Veru rozsiahle, ano to najrozsiahlejšie tu pole na tie najpodivnejšie myšlienky. A ľudia jim pustili úzdu, pustili voľný beh. Nie len na ulici a v kaviarňach, lež i v novinách bolo tie naj-

strakatejšie domnienky možno čítať o páde tomto na každý deň. Všetko to bolo marné, pravdy sa preca nedomakali.

Hlavnia vec bola teraz kytka a tá otázka, kto tú do domu grófkinho priniesol? Chyžná by sa bola rozpamätala hneď na tú devu, keby ju bola videla; istotne by ju bola poznala. Ale kde ju vynájsť, kde ju vôbec len hľadať, kde na ňu natrafiť? Odkiaľ prišla, kam sa podela, to žiadon nevedel.

Čím tajnejšia bola smrť grófkina, tým väčšia podielubravosť bola pri pohrabe jej zo strany prestrašeného i zvedavého obecnstva. Malý a úzky dvor kaplnky nemocnice Rochusovej nestačil ani tej čiastke síslého sa obecnstva, nielen že celé námestie nemocnice a pred kaplnkou ležiaca Stahlyho ulica bola preplnená, ale ešte i v susedných uliciach hemžilo sa zvedavé obecnstvo. Hovorí sa, že obecnstvo dedinské a malomešťanské je kľevetné a zvedavé; ale veru v tomto ohľade medzi veľko- a malomestským obecnstvom ani najmenšieho rozdielu niet. Vo veľmeste jedon druhého nepozná, lež keď ho kto zajíma, práve tak usiluje sa posudzovať ho, kľevetiť o ňom, jak nie väčšmi lež malomeštiaci. A nech sa len čo najmenšieho na ulici, lebo v nektorom dome stane: nech sa v komíne zapáli, alebo na ulici fiakrovi kôň potkne, padne, už stojá celé zástupy zvedavého obecnstva okolo neho. Tak sa shromazdilo i dnes všetko, staré i mladé, malé i veľké, aby sa poďívalo na pohrab a sprievod tej obeti, ktorú otrávením o život pripravili.

Medzi davom obecnstva nachádzala sa i jedna pekná deva s kvetným košíčkom na ruke. Prišla sa tiež poďívať na ten smutný pohrab.

„Koho to pochovávajú?“ pýtala sa vókol stojacích.

„Grófkú,“ bola odpoveď.

„Grófov je vo veľmeste mnoho, ktorú teda?“

„Nepočula ste ešte tú smutnú novinu?“ pýtali sa okolo stojací, veď o tom celé mesto vie.“

„Grófkú Ellu, rodzenú Podhorskú, otrávil.“

„Bože mój!“ zalomila deva rukama, „tú dobrú osobu, čo bývala v kečkemétskej ulici?“

„Tú istú. Tu sme na jej pohrabe.“

„Hovorte mi, jako sa to stalo? Moja ubohá matička, tá sa zájde od žiaľu. Grófká bola jediná nádeja naša v biede.“

„Vy ste ju dobre poznaly?“

„Len poslednie dni. Bola to anjelská pani, dobrota sama.“

„Najlepší ľudia bývajú obyčajne obetou zlosti ľudskej.“

„A kto to urobil?“

„Najprv bola tá domnienka opanovala i samých lekárov, že si to sama snaď urobila. Ale v tom našli v jej zmeravenej ruke kytku, tú kytku dľa udania chyžnej vám podobná kvetinárka doniesla do domu a tá kytka bola tou najsilnejšou otravou napustená.“

Deva triasla sa zimničným chvením na celom tele.

„A tú kvetinárku, čo tú otrávenú kytku grófke doniesla, ešte nelapili?“ pýtala sa zase deva bojzlive a zajikave.

„Nie veru, nemôžu ju vypátrať; ale jak náhle ju lapia, hneď ju obesia.“

„Len hore s ňou, tá ani iného nezaluhuje.“

„Netárajte, čoby ženy vešali; zotnú ju.“

Kým sa nektorí v obecnstve takto dohadovali, pohrabné obrady sa dokončili, mrtvola bola zažehnaná a pohrābný sprievod pohýnal sa von zo dvora kaplnky Rochusovej. Ale hneď na nečo iného mimo pohrābného sprievodu obrátila sa pozornosť obecnstva.

Jako kvetinárka Marina voz s rakovou videla, vykrikla boľastne a omdletá padla na zem. Lekár bol po ruke. Jaknáhle grófkina chyžná zazrela tú omdletú, ku nej si hneď cestu prekľiesnila, chytila ju za ruku a kričala:

„Držte ju, zmocnite sa jej, to je tá, čo priniesla jedom napustenú kytku grófke!“

VI.

Pravotár Janko Blýskavý s filosofom Fedorom Skočným sedeli pri plzeňskom vo veľmestskej redute. Dnes mohli si veselšie a spokojnejšie zabesedovať pri peňavom poháriku, lež kedykoľvek predtým. Mali najväčšiu starosť, jakú máva študujúci mladík, zkúšky totiž za sebou. Práve tieto dni osvobodili sa od nich a dnes boli samostatnými. Janko

mohol premýšľať o tom, kde založí svoju pravotársku pisárňu a Fedor, na ktoré gymnásium stane za učbára. A veru táto okolnosť bola i dnešným predmetom jejich rozhovoru.

„Čože je vám pravotárom,“ laškoval Fedor, „vykrútite, zakrútite, prekrútite právo a prídete k bohatstvu.“

„No no, môj milý Fedorko, nesúď že sta slepý o farbách, každý to len sebe verí. I ja by som práve tak mohol povedať, čože je vám professorom? Vy máte hotový plat, nestaráte sa o nič, prvého potrebujete len svoju pojistenku napísať a peniaze sú vo vrecku. Nie tak my pravotári! My musíme hrozné náklady zo svojho robiť a potom naša zásluha od patričného sudcu závisí, ten nás často i tak ukrivdiť môže, že sa nám len zo sekery porisko prinavráti. A to ustavičné behanie, to domádzanie sa so stránkami, súdmi, to je do zutekania.“

„Hahaha,“ rozosmial sa Fedor, „ty už tak hovoríš, jako by si bol nie počiatovníkom trnitého povolania pravotárskeho, ale najmenej nejakým vyslúžilým, ustalým veteranom.“

„Človek nesmie sa oddávať ilúziám! Nech si je ťažkosť svojho povolania hneď z počiatku dobre povedomý; nač tu klamať sa, prakticky načim chápať vec.“

„O vy zaprášený aktov červíci, vy neznáte ideale!“

„Máš čistú pravdu, Fedorko môj. Naše paragrafy sú pre skutočné a nie pre ideálne záležitosti utvorené. My nemôžeme pravotiť ľudí, čo bývajú v mesiaci, ani pod zátvor vziať to, čo visí v povetrí; musí to byť telom, musí sa to všetko dať rukami namakať, očima vidieť a nádobou lebo mierou premerať.“

„Ďakujem Pánu Bohu, že som sa nestal takým prosaičným človekom, jakým si ty.“

„Môžem sa dožiť toho potešenia, že sa nim staneš. Život, Fedorko môj milý, ten nenie takým ružovým, jakým si ho ty predstavuješ. Keď ti ruže jeho voňaf prestanú a trňa jeho ťa do vôle dopýcha, — potom i ty inú nôtiť budeš.“

„To nenie dôvod proti mne, Janičko môj praktický; ubezpečujem ťa, že i to životné

trňa nenie bez poesie. Vyhladáva sa k tomu pravda, vnímavé srdce, vnímavá duša, a nie taká aktami zaprášená, zaplesnená, jako je vaša, páni advokáti! Keď sa dvom zalúbeným zle vedie, keď vrelá lúbosť jich sretá sa s odporami, s neprekonateľnými prekážkami jejich spojenia sa zo strany rodičov alebo zo strany inej: či sa ty nazdávaš, že to lúbosť jejich zničí, udusí? Nikdy! Ešte viacej ju rozplamení, roznieti, utvrdí. Čím viacej sa takí milenci natrápili, dočím sa spojili, tým vreljšie budú sa milovať na celý život. Pováz i manželov takých, ktorí sa musia borit s každodennou biedou a života ťažkými, často nesnesiteľnými krížami, nerestami, nedostatkami. Či myslíš, že sú takéto manželstvá nešťastné? Ten spoločne znášaný kríž, tie obapolne nesené starosti, ach, tie rozniecujú lásku manželov; kdežto naopak v bohatstve žijúci manželia nenávidia sa, rôznia a rozchodia sa.“

„Tvoje podobenstvo tiež kulhá, Fedorko. My hovoríme o stave prísnom života a nie o zalúbených, nie o manželstve.“

„I to je prísny stav života, lebo kto ho len na ľahko berie, ten beztrestne osudu svojmu neunikne. Ale nechajme to, Janičko; chcem dnes byť dobrej vôle, lebo mám k tomu príčinu.“

„Teší ťa, že si dobre zkušku zložil.“

„I to i ešte nečo iné robí mi radosť velikú.“

„Smiem vedieť o šťastí?“

„Prečo nie? Ba ano, musíš vedieť o ňom, bo sa teba týka.“

„Jakoby mňa?“

„Vieš, že sme sa nedávno boli stavili?“

„Aha, pre tú kvetinárku?“

„No, ano.“

„A teraz, čo s tým máme? Snad že tú grófkou kytkou otrávil? domnievaš sa, že už to voda na tvoj mlyn?“

„Pravda že. A jaká voda na môj mlyn! Tú grófkou Ellu Turský, rodzenú Podhorský, otrávil kytkou a otrávil ju kvetinárka.“

„To som čítal, i to, že tú kvetinárku už chytili.“

„Ano, lebo ona tú otrávenú kytku grófke dodala.“

„Za to ešte nemusela ona ju otráviť. Tú kytku mohol grófke i niekto iný od tej kvetinárky poslať, tak že kvetinárka mohla byť úplne nevinná.“

„Hľa, pravotárske finty a zádrapky!“

„A teba, Fedorko, robí táto smutná okolnosť veselým?“

„Na každý pád; lebo vyhrám stávk.“

„To by som rád vidieť!“

„Môže sa ti toho potešenia za podiel dostať. Tá kvetinárka nebola k najdeniu; tu šla samovolne zo zvedavosti do Rochusa na grófkín pohrab a tam ju shabali.“

„A potom? To nenie snáď kvetinárka naša?“

„Volali ju tiež Irmou.“

„Takých mien dost.“

„No, len si ty hotuj peniaze; ja mám tušenie, že som vyhral.“

„Práve také tušenie môžem mať i ja, že si ty prehral a ja som vyhral.“

Prišli ešte iní študujúci a čakatelia práv, lekárstva a učbárstva a pokračovali spoločne s Jankom a Fedorom v tom rozhovore, v ktorom jich boli zastihli.

„Poznali ste tú kvetinárku, čo sa tu často otáčala?“ pýtal sa jedon.

„Menovala sa Irma a či Marina,“ riekol druhý.

„Počuješ, Janko?“ pýtal sa Fedor. „To bola tá naša.“

„Ano, to je tá, na ktorú ste stávkku svoju uzavreli.“

„Tak, Janičko, chýť sa vrecka a zaplať. My sme tu, urobíme si dobrý večer. Tvoja klientka nielen že nevyhla obyčajnému poklznutiu sa u diev, ale ešte i zločin spáchala: tys prehral.“

„Srdce ma bolí nad tým, žeby tomu v skutku tak malo byť, lebo tomu dievčatku nič zlého z očí nevyzeralo. Že je zavretá, to je smutné; lež preto ešte nemusí byť ona vrahom grófkíním. Kto je zavretý, páni moji, ten ešte nenie odsúdeným; ja sa aspoň tak ufám, že je nevinná, že som neprehral.“

„Teš sa takou nejistou nádejou, keď chceš; my nedbáme. Počkáme teda, keď klientka tvoja kvetinárka na popravište bude vedená, potom snáď už len uznáš, že je vinná, a zaplatíš.“

„Ba i potom povie ešte, že kým nevidí katovu ruku nad ňou, neprehral.“

„Žarty na stranu. Janko má pravdu; počkáme, nám tým lepšie výhra a jemu tým horšie prehra padne. Dobre som mu hovoril, že sa v tom dievčati oklame.“

„Tomu dievčaťu len sama dobrota z očí vyzerala.“

„Vlk v rúchu ovčom.“

„Musel by byť sakramentsky už ten svet zkažený.“

„Veru, bratku, už by sa zišla naň druhá potopa.“

Šuhajci sa žartovali, Janko žialil.

(Pokračovanie nasleduje.)

Nezvädlé kvety.

Básne ku oslave *Štefana Moyses*a v čas úvodu jeho na baňsko-bystrickú biskupskú stolicu ¹⁾.

I.

Vítanka.

Ku bratom od bratov
S úlohou svojou svätou
Na slovenskú zem si kročil —
A ďaleko náš Hron nespokojný
V úsrety sa Ti zatočil,

A smnné jeho blbotanie
Žiadalo si Tvoje požehnanie.
Odpusť, že rieka a brehov jej skaly
Naše vítanie,
Naše želanie

¹⁾ Dve vážne pamiatky, i pôvodom i obsahom svojim zvečnenia v národe hodné, sdelujem tu ct. obecnstvu jarého „Orla“ a všetkým verným Slávie synom, ktorým drahá a milá bude rozpomienka na zašlé jasné blúdice, nezaslúžene v dňoch našich zaznávaného a jak duševne

Započaly:
 To naša hudba,
 To naše ctiace delá!
 Nám zpozdlá sudba
 Dosiaľ ešte odoprela
 Blesk sveta, i úst mocných rečnovania.
 My sme takí osiralí. —
 Osiralí? Veď otec Ty si tu!
 Ty čelaď svoju hanou pokrytú
 Sjasňuješ slovanskou slávou!
 My pohanení? —
 Nie, veď nás si Ty, my Tvoji!
 Tisíce hláv pred Tvojou velebnou hlavou
 Spravodlivé poklony strojí —
 A v Tebe, Velebný, my sme zvelebení!
 Víťaj Apoštol slávy!
 Ty pobožné oči
 Pozdvihneš k nebu za slovenský ľud

A vrahov našich hroziace postavy
 A každého raba, čo iných otročí,
 Poženie Hospodin pred súd;
 A koho pravda nesmieri s nami,
 Ztresce, pokorí nilskými ranami.
 Ten Všemohúci požiarom rozbije
 V našej vlastnej podliactvo hrudi
 A velikánsky život prebudí,
 Keď ku Pánu veškerého tvorú
 Zavzneje z millionov chóru
 Tvoje: salvam fac gentem Slaviae!
 Nuž, mužú Boží, opri vážnu hlavu
 Pokojne na hrud' slavného ľudu
 A vďaky jeho posväťíš slzou radosti:
 Ústa rodolubé, hlasy pobožnosti
 Pôzdnemu potomstvu budú
 Opakovať Tvojú slávu!
Andrej Sládkovič.

II.

Prípítok.

„Za živa v Bystrici a po smrti v nebi!“
 Tak napospol známe roznáša príslovie;
 To vám na ulici každé decko povie;
 Tak si svoje hniezdo Bystričan velebí.
 Nenie div; veď sme to všetci dávno znali,
 Že si každá líška vlastný svoj chvost chváli.
 Kto žije v Bystrici, žije v samom ráju;
 Tu do úst pečené holuby padajú.
 U Rakov, u Marov deň po dni hostina,
 U Horčekov stojí batteria vína,
 A tam u Fišerov sud pri sude leží,
 Kto sa chce potúžiť do Bierquelly beží,
 A u cukráša zas tortne a piškoty,
 Od výmysla sveta cukrové lakoty.

Milý mocný Bože, a na tom Hrbčoku —
 Taký shon, jako na radvanskom jarmoku:

Jedon ti predáva a druhý kupuje,
 Svoju každý nôtú spieva a gajduje.
 Tuto prasa kvičí, tam husy gágajú,
 Tamto Revúčianky maslo predávajú,
 Kapusta, morulky, zemiaky, múčička,
 Kurence, žinčica, uhorky, vajčička,
 Jahody, brusnice, drienky a maliny
 A čo len v biskupskej treba je kuchyni —
 Ha Hrbčoku v peknom neporiadku stojí,
 Každý svoj predáva tovar pri pokoji.

Kto hľadá zábavu: do strelnice stúpa,
 Zabezne na lúky a tam sa vykúpa,
 Zajde si ku hudbe ta na promenádu,
 Má Hrable, má Příboj, Ihráč i zahradu.
 Veď celá Bystrica je samá zahrada,
 Jej celé okolie samá promenáda.

tak i hmotne ubíjaného národa slovenského, totižto Štefana Moyses, Andreja Sládkoviča a Jána Chalupku.

Nesmrteľný náš básnik Andrej Sládkovič bol mi pred úvodom (inštaláciou) Štefana Moyses na hodnosť baňsko-bystrického biskupa doručil „Vitanku“ (I.), abych ju dal vytlačiť. No inak zazdalo sa p. predstatovi (podľa tehďajšieho slohu „Komitats-Vorstandovi“) stolice zvolenskej. Nemohol som vymôcť jeho „imprimatur“ a tak „Vitanka“ zaostala u mňa až po dnes, deň to jej vzkriesenia.

Ducha a vznešeného humoru vždy plný Ján Chalupka poslal mi pred samým úvodom svoj „Prípítok“ (II.), abych ho pod inštalacionálnou hostinou predniesol. Nebyv však sťa biedny kaplán medzi hierarchov a veľkých pánov pozvaný, nemohol som naloženiu zodpovedeť, i prečítal som ho pozdejšie biskupovi, ktorý sa srdečne zasmial a pôvodcovi zaďakovať sa, kým to osobne sám urobí, mne naložil.

V pevnej nádeji, že milú vec preukážem všetkým čitateľom zvyš uvedených výtečníkov našich, posielam pamiatky tie k odtlačeniu a zvečneniu v „Orlovi.“
Julius Plošic.

Osvietený pane! V tom bystrickom ráju
By ste dlho živ bol, tisíci volajú,
A živ bol spokojne, Pastier stáda svojho
Ovčienca, riadením Božím svereného.
V Svätom Kríži nech Vás žiadon kríž netlačí,
Čo slnko po daždi, nech radosť po plači —

A pokoj po boji krvavom zavíta
A s novou radosťou každý deň zasvitá.

Žehnaj, Otče z neba, Pastieru vernému,
Živio, éljen, vivat, lebe hoch, sláva mu!

Ján Chalupka.

Zo Slovenska do Italie.

Cestopisné obrazy od *Laskomerského*.

(Pokračovanie.)

Kerepešská cesta je dlhá a široká. Hneď na jej začiatku stojí národné divadlo, ďalej oproti hostincu „Orient-u“ ľudové divadlo, potom nový slovenský ev. kostól, ktorý je v čistom slohu stavany; konča ulice, za mestom rozkladá sa nový cintor. Starý cintor, teraz už prekopaný, ležal von z cesty vacovskej vyše prvého parného mlyna. Za novým kerepešským cintorom je nádražie železnice, vedúcej z Budapešti do Vrútok.

Na hodnom kuse pred cintorom kerepešským, a to už za mestom, zvrtili sme sa vľavo na sever, i poberali sme sa popri všelijakých vychovávacích a sirotínskych ústavoch, medzi ktorými sa viac židovských nachádzalo.

Pri samom mestskom lesíku, v susedstve letohrádkov, zastali sme, a ztade išli sme vykázaným nám smerom pomedzi stromorady ku zveriencu. Dorazili sme ku rybníku, ktorý v zime ku veselostiam (klzačkám) peštianskemu svetu slúži. Na brehu a sihoti stojí pekné budy. Jeho záľivy z východnej strany sú zeleno-kalné a z čiastky trstou zarastené.

Tu na brehu rybníka, pod tienom tlstého stromu, videl a počul som Slováka limonádu predávať; mal skriňu a v nej stroj, ktorý tekutinu ochladzujúcu pohyboval. Bol to taký stroj s hrkalkami, cenkanie vydávajúcimi, jaký som pred rokmi v Carihrade často vídaval. Vidno teda preca, že kultúra od východu prichodí. Táto limonádová cenkačka a prúdenie sa obcerstvujúcej tekutiny mala svojich obdivovateľov a tu i tu kupcov.

Ešte sme hodný kus išli, kým nás napravili do zverienca. A dosť divno mi bolo, že mnohý z prechádzajúcich sa po lesíku nevedel nám vývod dať o zverienci, kde leží.

Ale i návšteva bola chatrná. Pravda, že slnko pripekalo! Pochybujem, žeby počet sretnutých a videných tam navštívovateľov bol štyridsať vyniesol. A preca je to zaujímavá vec a pekne usporiadaná sbierka, krajšia a početnejšia, lež bol kedysi zverienec viedeňský v Prateri. Plocha zverienca obnáša 40 jutár.

Pri vchode je pokladnica s malým hostincom. Pred labyrintom chodníkovým zastali sme i obrátili sme sa na pravo. Prvé, čo sme videli, boli draví ptáci, jako orli, kaňúri, jastrabi atď. vo vysokej drôtovej klietke. V tej klietke stojí sucháre haluznaté, po nichž sa lapení títo vzdušní svobodáši premávať majú. Ej, smutno to ide chudákom! Keď chcú vyletieť a vystrú krydla, zavadia o konár lebo drôt. Nevoľa a lenivosť vyzerá jim z očí. — Každých päťdesiat krokov už z jednej už z druhej strany pieskom vyspaného chodníka objaví sa iná, obyčajne na spôsob viacčlennej hviezdy predelená oprava skupenín. Tam vidno jarabice, kuropty, cudzozemských zajacov, medvedíkov a medvedov, a čo do tej čeladi patri. Tie pískajú, klokoťajú, tieto žuvajú, žmurkajú, alebo ticho z miesta na miesto sa miesia a s vyzdvihnutým pyskom prichodzích oňuchávajú. Pri vyknutí sú tieto všakové bestie na omrviny chleba a iné droby pokrmné, ktoré jim obecnstvo podáva; preto, jako zočia človeka, z úkrytu k mrežam na poklonu prichádzajú. Pekná sbierka je všelijakých srn a jelenov, kóz, oviec, oslov, fav a mulíc. Medzi oslami vyznačuje sa jedon čisto-bielej barvy. Pamätný je ameríkansky bisamový byk so strapatou okruhlou hlavou a maličkými rožkami. Má dlhú bradu, široké prse, krátke pevné prednie

nohy a hybké stehná, a strašný pohľad. Je to obraz surovej divokosti a sily. Ešte hroznejší, lebo ešte raz tak veľký, je býk Úr z litvanských lesov, darúnok to ruský; stojí on oproti bisamovi, silnou hrádzou oddelený, a potahuje táto opacha seno a nestydatí potkani behajú mu popod nohy. Je to nápadný kontrast.

okolo brvna. Pažravec, ktorý istotne Goelisov prach nepotrebuje, je, súdiac dľa jeho posúnkov, dosť krotkej povahy. Ozratný tento čeladník oháňal veľkými jako lopár ušama hejná neodbytných múch. Pohľad jeho je flegmatický.

Za týmto oddielom stojí hospodársky dom, či majer, a v jeho susedstve rozprestierajú sa sady rozličných bylín, stromov a kriakov.

Pápež Lev XIII.

Pozornosť každého na seba obracia nemotorný slon. Appetit má táto živá massa náramný. Je dotieravý ani neapolský lazzaróne, aby kus chleba uloviť mohol. Vrchnie ohradné brvno rypákom na zem zrútil, aby tým pohodlnejšie okolostojácim vrecká „visitirovať“ mohol. Stojácemu tam chlapovi, zdanlive pohoničovi, rypákom všetky vrecká povyvracal a keď nič nenašiel, namrzený obrútil ho

Šli sme do kola ďalej a prišli sme na zaujímavý oddiel, v ktorom kury sa nachádzajú; môže jich byť asi dvadsať druhov. To vám kodkodáka a krákorí až milá vec a všetok ten hyd, zobrajúc o potravu tiskne sa do predu. Sú tam malé, veľké, hladké, kochlavé, strakavé, žlté, čierne biele. Najkrajšie sú žlté a zlaté kury s ligotajúcimi pierami. Sú tam i pestrí bažanti atď.

Celý deň boli sme na nohách. Motanie sa, vlastne vláčenie sa po tvrdom piesku zverien-
cových chodníkov v neslýchanej horúčosti pri-
nútilo nás hľadať chládkov a lavicu. Našli sme
pohodlné žiadané miestisko a práve na naj-
vhodnejšom mieste pri pavillone levhardov a
tigra.

Sediac prizeral som sa dobrú chvíľu z da-
lekých krajov sem dovezeným šelmám. Pravú
čiastku pavillonu obývajú leopardi, ľavú tiger.
Miesto kráľa pustatiny, jako nazývajú leva,
je uprázdnené. Dvaja mladí leopardi sú da-
rúnikom Osmanliho, ktorý jich minulého roku
z ďalekého východu sťa stuhel pokrevnosti
turkmenovskej sem odoslal. Veľkosť majú
srednieho kopova a sú tito dvaja šarvanci
veľmi krotkí. Jedon divák, ktorý sa až ku
mrežam pritisol, dal si nimi ruku lízať, po-
zdejšie tvár. Leopard stal si na zadnie nohy,
prednými dlabami držal sa mreže a tak srd-
nate škrabal jazykom pánovi po líci, že to
bolo až počuť. Cítil, jako sa lízaný vyslovil,
tak jako by mu pilníkom po tvári bol šúchal.
Leopard mal jazyk ostrý ani — kofa. Za-
jímavé to bolo divadlo, ale ja by som sa ne-
bol s nim „pusrloval,“ lebo z očí leopardo-
vých čítať bolo, jako sa o mačkách, kam
i on patrí, hovorí: „Etiam dum blanditur
vulnera infligit.“ Kto sa nerád umýva, toho
len sem, ten ti ho vymydľí.

Sused tiger nebol tak útlacitne vychovaný.
On je darúnok istého ruského kniežata, daný
uhorskému magnátovi, neznám, či tiež čo
symbol pokrevnosti. Magnát daroval ho zve-
riencu. Krajsieho tigra som nikdy ešte ne-
videl. Je veľký jako hodné ročnie tela, krásne
čistý, všetkými atributami svojho pokolenia
opatrený. Keď niekoľko graciosných krokov
urobil, vyskočil lahunko a tíško bez namá-
hania pružistými nohami na svoju o stenu
pribitú pohovku. Táto pohovka záležala zo
silnej, jeho telu primerane dlhej dosky. Keď
vysadil hore, pustil prednie dlaby by panenka
z dosky dolu, chvost si opaterne pritiahol
k boku, hlavu držal rovno a sedel jako vy-
malovaný a či z kameňa vykresaný; len uši
mu ihraly a v očiach magický jakýsi zelen-
kastý oheň vyhárал. Hrozne bol pekný! A
človek sám svoj pohľad drážil a tak mi bolo,

jakoby ma čosi k nemu fahalo. Je to po-
hrávajúca fantasia pri tolkom strašidle. Jako
tak oprúť si hlavu o dlane merave naň hla-
dím, začne sa mu tlama triasť, otvárať vždy
väčšej a väčšej, sňaho-biele, mäsom čer-
veným obrúbené zuby vycierajú, jazyk sa vlní.
V otvorenom hrtane je čierna horúca prie-
past, v nej tamdnu hrmí a varí sa; v očiach
plapolá medeno-zelený vulkán; svalmi mu
trhá, začne ručať a chystá sa prehltnúť moju
dcéru, ktorá mu oproti s rozvinutým bielym
slnečníkom zadivená stojí; len len, že ju už
prehltnie. Opatrovník tigrov napomenul ju,
aby ztiahla parasol. Jako to urobila, ukla-
dala sa tigrovi zase do pokoja drieb nadurená
sršť a hrnot, ktorý z prs vydával, prestal.

Opatrovník zabával nás rozprávkou o tigro-
vom appetíte, jako i o tom, že on z chovania
sa tigrovoho zatvárať môže s istotou na blí-
žiacu sa búrku. Dakolko hodín pred búrkou
býva vraj ospalivý a keď ona v noci má
vypuknúť, nuž zavčasu hľadá brloh. Zvieratá
majú predtuchu či istý cit k počasiu; ba
čujú vopred i druhé elementárne príhody;
ku pr. keď má nasledovať zemetrasenie, ne-
spokojné, chúlостivé hľadajú prítulok.

Prejdúc ešte dakolko menších predmetov,
vyšli sme na kopček, rúpmami hradu obsadený.
Okolo spodku krúčia sa a sem tam snoria
medvedi, vlci a hyeny — pekné to, poctivé
kamarátstvo. V hradových rozvalinách a v die-
rach túľajú sa líšky, nad tými kníšu sa z nohy
na nohu vyvalujúč voslep vypučené okále ku-
vici a sovy malé a veľké. Od tých spodných
kavalierov a od tých vrchných rytierov vy-
chodí nevyslovný smrad, čo túto i tak ne-
ladnú spoločnosť tým nepríjemnejšou robí.
V skutku v noci neznámemu muselo by byť
ozaj otupne po tom zverienici sa prechádzzať,
keď tito zo všetkých krajov sveta posberaní,
nepriam útlacitní kavalieri fučia a ručia, revú,
pískajú, brešú, šuštia, škrabú a krochajú,
k tomu ten zápach, chrumanie a hryzenie.
No a keď sa také zelené oči z kútov za-
svieta!

Ztade prišli sme k opicam. Tieto po-
chabice a komediantky všetkých zverienov
majú najviac obdivovateľov. V malej kľietke
zatvorený bol párik malých opíc s okrúhlou

tváričkou a šedivou bradou. I z pohybov i z tváre vyzerala jim úsedlosť; očami klípkali veľmi vážne. Pri druhej klietke stáli vojaci a bol smiech. Jedon vojak zafúkol doháňového dýmu medzi oči opici; polutovania hodná zatísla oči a slzy ronily sa jej vychudlými lícami, tvár zmašťala na posmech a čosi do seba, jakoby hrešila, šomrala. Jako sa vojak po chvíli uhol, chmatla mu chytrosťou blesku čiapku a s čiapkou jeho škundry. Sotva ho kaprál tak za šticu potriasol jako oná opica. Vo veľkej klietke bolo opíc asi tridsať, ktoré náležaly asi trom rozličným druhom. To bola peľes a naháňanie! Keď dostala jedna krajciar alebo slivu, tak daly sa za ňou druhé, prenasledovaly ju po všetkých kútoch a keď ináč korist uchvátiť nemohly, chytily ju za chvost, vyzváňajúce s nim a trhajúce ho jako na zvonici. Vresk a šanta bola nešeredná. K tomu ohlasovali sa na žrdkách vystavení papúškovia, ktorí slabo síce zastúpení sú, no môže si predstaviť tú šarapatu týchto buntošov.

V podlhovastej klietke v pokrovci ukrútený ležal obrovský had Pythón. Tento veľký had toho leta zmizol. Mútri páni z komissie tvrdili svätosväte, že on sám do hora cez ohradu zverienca preleznúť nemôže, teda že je ukradnutý. No, také brvno upozorovane odniesť by sa i Samsonovi sotva bolo vydarilo a ešte k tomu, keď je to brvno hadom. Dost na tom, komissia povedala tak, nuž teda bol ukradnutý — punctum! Tu o niekoľko dní najde Phytóna jakýsi člap, ktorý hľadal čosi v susednej barake, ukrúteného a v myšlienkach zakrúteného v kúte ležať, zkaďe slavnostne na svoj starý kvartier prenesený bol. Keď sa totižto raz na slnci z klietky vyložený vyvaloval a opatrovník na chvíľku sa oddialil, chcel vidieť Phytón, čo sa za doskami vo svete deje, i vyšvihol sa vzdor múdrej komissionálnej myšlienky cez plot do sveta. Pešťania, kým ho v barake nenašli, báli sa do mestského hája na prechádzku vyjsť pre nebezpečenstvo, by jich neprehltol.

Konečne pristúpili sme ku rybníku. Ledva že sme si sadli na lavicu pod smutnou vrbou, už sa točí z boka na boč pomoránska veľiká

hus prosto proti nám. Hlavu na vysokom hrdle niesla rovno a neklátenú, telo sa jej v ladvách prehybovalo a brucho vláčilo takmer po zemi. Za touto smiešnou farbavou gagotajúcou kofou mrvilo a tackalo sa celé hajno husí a rozličných kačíc a narobily toľkého škrekku, že nám už bolo na zutekanie. Dobre sa práve hodila ženská s krmom, za ňou sa háveď týchto nemotorných žráčov hneď pobrala.

Keď sme sa s touto trkotajúcou spoločnosťou rozlúčili, opustili sme zverienec.

Nadmier zunovaní sadli sme si na tramway a odviezli domov. Tento deň toho bolo dost.

Ráno prejdúc pekne rovno stavané predmestie Leopoldova, vnišli sme do ohromnej kasárne, „Neugebäude“ zvanej. Z jednej strany dvora stojí baraky pristavené pre dragonské kone, na prosred dvora cvičilo sa delostrelectvo s Uchaciusami. Dojem „Karlovej“ je príjemnejší lež tejto, ačpráve väčšej kasárne.

Ztadeto šli sme do krajinského museumu, aby sme starožitnosti obzreli. Čo sa sbierok starožitností týka, tie sú veľmi bohaté i čo do počtu i čo do zvláštností; grécke a rímske najmä sú obdivovania hodné. Najväčšia váha kládla sa na pragmatické pamätníky; tak zvláste z doby tureckej sú tu rozličné uhorských bohatierov zbroje, sedlá (ku pr. cisára Sigmunda), šperky utešené atď.

Keď sme drahé šperky uhorských veľikášov obkukávali, došli dvaja mužskí a jedna ženská, táto posledná v malebnej čierobaršoňovej srbianke, zlatom obsívanej; na hlave mala takže zlatý malý národný čepiec, čiernym vrkočom obrútený. I postava i tvár jej boly vznešené. Upravil som jich ku škrini, tam hneď v susedstve srbskými starožitnosťami naplnenú. Bola to srbská rodina.

Veľmi zaujímaly ma rímske písomné nástroje, jako kovové tabulky, papyrus a stylus. Nie menej s úchvatom obzeral som si rímske domáce nástroje, tie všakové, ozaj divnej podoby klúče, zámky, ližice atď. Boly tam sklenné nádoby s olejom ešte dobre zachovaným a jedna dobre zapchaná a obsahujúca dačo také jako hečepeč. Príjemné mi to bolo túlať sa medzi týmito viac jako tisícročnými predmetami.

Jako starožitnosť a zvláštnosť paradíruje tu i stolec bars jednoduchý. Na tom stolci vraj mudre krajiny v mestskom lesíku myšlienky sbieral. Videl som: Nelsonovu veliteľskú palicu; obraz na kostenej doske v podobe káplíce; bývalého budínskeho pašu, ktorého meno mi nezide na um a ktorý má turban na hlave tolkej výšavy jako ženský chignon, opica to zázračná; šablu Štefana a G. Báthoryho a meč Petra Velkého; ližicu, nôž a vidličky kráľa Fridricha Velkého, ktoré pri Kolíne potratil.

Rimania mŕtvým dávali peniaz „obolus“ do úst, aby mali čím prieplyvné na propelleri cez potok Lethe zaplatiť. I na Slovensku sem tam dávajú mŕtvým na cestu peniaz do hrsti lebo do úst bez toho, aby vedeli význam staropohanský tejto obyčaje. Takéto obolusy vidieť i tu. Ku pohrabom najímali Rimania ženy „feminae ejulantes“ zvané, jakým podobné náš ľud vo vykladačkách máva; týchto úlohou bolo z celej sily vykrikovať a odmena jich stála v tom pomere, jako dobre znaly jačať a nariekať. Rodina zomrelého vylierala slzy, ale nie jako teraz, na zem lebo do ručníka, ale do malých skleničiek, ktoré potom do hrobu sa vložily. Týchto našim páleným sklienkam podobných väčších a menších skleničiek je tu kopa a tak sa mi zdalo, jakoby som na jich stenách videl bol zaschnuté vyplakané a vysmrkané slzy.

Vidieť tu i harfu Marie Antoinetty a tisíce jiných predmetov, ktoré opisovať ani vôle už, ani priestoru nemám.

Medzi starožitnosťou pripočítat načim i vojakov v živom stave, ktorí v každej izbe po jednom, slepí, kriví a inak zmrzačení jako čestná stráž stoja. Sú to invalidi-honvédi z r. 1848—49. Anthropologickým sbierkam (z Akteleku) miesto vymerali na pitvore. Táto tak dôležitá vetev ľudskej historie tu ešte nestojí na výške skúmanej vedy.

Tak blízko, ba v susedstve snemovne sa nachádzajú, zašli sme teda i do nej. Nádhery veľmi, ba prevažne milujúci národ, myslel som, bude mať i skvostnú snemovňu. Zmylil som sa v predpokladaní tom. A preca mi povedal jedon známy pán, ktorý pred jej

čelustím stál, že nás ona stojí 600 millionov. V predsieni o stenu opreté rozložené stoja na konci kulami opatrené žrdky, pri každej žrdke vypísané je dla alphabety meno vyslanca. Tu zapchávajú vyslanci svoje hlavové pokryvky pred vchodom do siene, aby jim vážne myšlienky žiadnou tarchou tlačene neboly.

Sama sieň neprekvapuje ani veľkosťou, ani krásou. A spokojný bych bol, keby všetok náš vládny apparát čo do skromnosti tomuto zodpovedal. Teraz sieň bola prázdna a klobúky zo žrdiek a jich nosičia zo snemovne zmiznúce chodili okolo po vakáciach. Povodil nás vrátny po všetkých miestnosťach, biblioteke, ministerskej izbe a po buffete, kde unavení otcovia vlasti držiac sa toho: „Salus reipublicae prima lex esto“ — telacou pečeuou a šunkami svoju bytnosť udržujú a posilňujú.

Večer vpálili sme do maďarského ľudového divadla. Stojí ono asi v polovici kerepešskej cesty, keď von ideš, na pravej ruke. Je vkusne stavané i z vonku i z vnútra. Jeho vnútorné sriadenie lepšie sa mi ľúbilo, jako to „Nemzeti színház.“ Čo neznámi vonkovania museli sme hľadať parterre a boli by sme skoro prieprahu potrebovali. Vkusné je a prívětivé všetko a v dobrej harmonii. Omrzlé nám bolo, že sme sa do samej prvej stolici dostali. Hrali „Žandára.“ Žandár Čech, jako sa rozumie, bol vlastne predmetom vtípkovania, jako za časov Bachových na maďarských pustách zbojníkov a cigánov lapá — či nelapá. Hrali znamenite a kus odhliadnuc od tendencie bol veselý, ľudový a dost podarený.

Druhého rána vybrali sme sa zase do museumu, by sme obrazareň videli. Oddiel sbierok prírodných nebol otvorený. Z toho videl som len veľiké kusy pri rimsko-gréckych sarkophagov, pri postrieške vrátnikovej rozložené. Kým ženské skladaly tam chladidlá, nakukol som na vystavené balvány dreveného opálu, pochodiaceho zo Šajby. Pristúpil ihneď vycifrovaný, vypassamantirovaný a vyforgovaný vrátnik a veľmi vážnou tvárou začal ma poučovať o zriedkavosti tohoto zvláštneho kameňa. Keď som mu odvetil, že tohoto druhu skamenelín okolo Šajby, Čerína, Čačina, Jastrabej, Lutilej atď. tolko jesto, žeby

z nich tolké museum, jako toto, od základu vystaviť mohol, odvisla mu gamba a vtiahol sa do postriešky.

Vošli sme do obrazárne. Obrazy zastúpené sú najviac talianskych a nizozemských umelcov, ktoré zväčša arcibiskup Pyrker, známy i jako nemecký básnik, daroval. Sú zvlášte z novejšieho času mnohé i tuzemské a bars živé obrazy zastúpené. Mnohé predstavujú deje vlasti, tak menovite mrtvolu, plachtou pokrytú, Ladislava Huňadyho, jako ho príbudzné ženské venčia. Nápadný, oproti tomu, veľký obraz predstavuje prechádzku Neronovu po spálenom a zborenom meste Ríme; pred nim zvetralí vojínovia ako stráž so smršteným čelom kráčajú, za tými splašení panoši. Nero ukrutný, pyšný muž s tupým bláznivým pohľadom zazerá po svojom diele. Pri nohách jeho ležia polo-shorené telá chlapa a ženy s milým dievčatom. Z lava vystretá leží mrtvá postava bladej matky a sirototy stojá pri nej, hľadiac bojzlivým zrakom, so složenými do vedna rukami na mimo kráčajúceho ohavca. A kto by všetky tie milé a strašné, veselé a smutné dojmy toľkých obrazov opísať mohol? V poslednej sieni, ešte nie celkom vyplnenej, visí toľkoráz spomínaný obraz: Deák v rakvi. Kolo neho stoja vysoké svietniky, pred rakvou stojí bokom k obecenstvu obrátená postava kráľovnej. Veľkú úlohu hrá veniec a z neho visiaci biely, široký a dlhý stuhel. Veľkú časť obrazu zaujíma tento stuhel. Mne aspon nezdal sa podareným byť obraz; čosi meravého, veľmi konvencionálneho je v ňom. Ten biely stuhel zdal sa byť maliarovi nadovšetko úhlavným predmetom jeho práce. Obraz smrti Ladislava Huňadyho je ovšem i čo do predmetu, i čo do vyvedenia prednejším, umeleckejším.

Večer navštívili sme „Nemzeti színház,“ kde dávali veselohru „Az ibolyafolyó.“ Hrali veľmi dobre, obecenstvo bolo v najlepšom rozmare. Osvetlenie bolo slabé a hudba žiadna, čo mi nápadné bolo. Toto divadlo, na ktoré štát ročitých 60.000 doplaca, je čo do skvosu divadlom ľudovým „Népszínház - om“ predbehnuté.

Ráno vošli sme do kaviarne pri tak rečenom semenisku, navštevovanej najviac stu-

dujúcou mládežou, menovite juristami. Nahliadli sme i do lekárskej fakulty, do tak rečenej university v hatvanskej ulici sa nachádzajúcej. Stavanie toto málo sa zmenilo, vynímajúc asnať anatomickeho teremu, ktorý kus pohodlnejšie vyzera. Vyhľadali sme staré moje bývanie v Jasenej ulici, kde som behom päť rokov býval. V ulici vyznal som sa málo. Nízke domky vyrástly na paláce, len moje bývanie, tesný domček, stojí nezmenený, i zahradka jestvuje ešte s malými premenami. V susedstve tejto zahrady, kde pred tým tiež bola zahrada, stojí vysoký dom a na ňom trčí žrdka s polmesiacom, bydlisko je to tureckého vyslanca. Nemyslel som veru pred 30. rokmi, keď som v zahradke z čibuku kúril, že tam, kde kareláb a reťkev rástly, volakedy paša sídlil bude!

Ešte sme bumlovali sem tam pri peknej židovskej synagoge, i poberali sme sa kráľovskou ulicou, kde cez červené more prešly národ kraluje, a husy, cibulu a všakové „starožitnosti“ predáva. Z tade prešli sme do toho, tak často spomínaného boulevardu. Je to skutočne krásny rad domov. Široká to, stromami vysadená, dlhočizná, palácami lemovaná ulica! Od radialnej cesty hore po samý mestský lesík ťahá sa rovná táto imponantná čiara, v malom podobná „Nevskému prospektu“ v Petrohrade. Človek takmer zunuje sa, kým sa do mestského lesíka dokyvká. Pri prechodení radialnej cesty nadišli ma myšlienky poddaného kedysi sedliaka, keď pozrel hore na nad nim panujúci pyšný hrad, ktorý chudas poddaný svojimi plecami staväl.

Pýcha na ulici a nič je v truhlici!

A ponevác sme skutočne zunovaní boli, hľadali sme tramway; odvezúc sa spomenutou kerepešskou cestou, kde sa nám nehoda stala. Asi v polovici kerepešskej cesty, ačpráve náš kočíš signál dávajúc dost sa na trúbe nadúval, vbehol nám zrazu z dvora pristojácej krčmy jakýsi venkovän v plnom behu kosmo so svojimi trojmi derešmi prasto do nášho tramwaya. Náš kočíš v okamžení trhol koňmi, no pozde — kone mu padli, oje zlomiac, splietli sa s koňmi sedliakovými a nastala trma vrma. Aby sme sa konečne neprekotili, zišli sme chytro dolu, a išli pešky

ďalej. Obzrúc sa po chvíli nebolo už tramway vidieť. Massa všetečného ľudu ho obkolesila a takmer zakryla.

Bavili sme sa, jako už povedano v Pešť-budíne za polpiata dňa; no nie jedným dús-

kom, ale ta a nazad idúc. Preto nech sa nikto nemýli, keď sme to v jednom odbavili a keď povieme, že sme sa dňa 16. augusta ráno viezli na Budínske nádražie, aby sme sa podali na juh.

(Pokračovanie nasleduje.)

Adamovi K.

Ku dňu jeho slavnostného 60-ročného jubileuma.

„U K**ov skáču žrebce —
Šelma, kto dnes spievať nechce!“
Ej, hej, no jak? — do Paroma! —
Keď mi Múzy nieto doma.
(Bože ti môj premilený,
Či už nikde nič bez ženy?!)
Odišla mi včera z rána,
Podívať sa vraj z Balkána:
Jaký sa tam osúd pradié,
Či už svieti kríž v Carhrade.

Volám na ňu telefonom:
Kde si dievča? Ber sa honom!
Piesne treba — do sta hromov:
Po dróte mi stúpaj domov!
A nejastri z prava z lava
Na Gurku, na Skobeleva,
Bo ti majú mrcha oči —
S dievčatom sa hneď svet točí.

Tu mi ona telefoní:
„Nemáš drôtov, ani koní!“
Čo tu, reku, — pýtať Peja¹⁾,
Čo nosieva na Mateja? —
Ale kým ten s ňou docuhá,
Zatiaľ bude slavnosť druhá. —
V tom sa ozve z telefona;
Čujme, čo to spieva ona!

„Na Balkáne piesne hudú:
Boly časy, ešte budú! —
Na vrch hole sniažik svitá
A v údolí ruža skvitá:
Ej Bože, jak krásne je to —
Hore zima, dolu leto!
Od Adrie vetor veje,
Od Carhradu „hurrá“ zneje,
Na Žofii kríž sa skeveje:
Slavné časy — slavné deje!
Šťastný človek ten vo dvoje,
Čo v nich slávi deje svoje! —

Ach a u nás! — — nuž — tie isté obrazy nezvädlé
Svieťa jako malovidlá v čarovnom zrkadle;
I u nás jak za Balkánom slavno „hurrá“ zneje:
Na našom sa hrdinovy šiesty krížik skeveje;
I u nás jak na Balkáne — hľad v tej jeho tvári,
Jasná sa to zima s letom teplým milo pári:
Na temeni sniažik svitá
A na líci ruža skvitá! —

Hojže Bože, popraj že mu, popraj Bože milý!
Ku krížom tým nové kríže, no i nové sily;
Nech uvidí, keď i u nás jedným pekným ránom
Zavíta nám svobodienska jako nad Balkánom,
Keď i u nás právo sa raz víťazstva dožije,
Pravda od dvier pôjde za stôl, krivda čas odbije!

B. 2)

¹⁾ Jubilantov poetický komik.

²⁾ Meno monografičné. — Slavnosť táto jubilárna, odbývaná dňa 12/2 1878, bola z národného stanoviska udalosť smutná i veselá. Bojovníci naši duševní šedivejú; — no, chvála Bohu, že jich činy má kto sláviť a jich i v skutku slávi.

FEUILLETON.

P e s.

Poveš od I. S. Turgeneva.

„No, jestliže dopustiť možnosť nadprirodzeného, možnosť jeho zamiešania sa do života skutočného, tak dovoľte spýtať sa vás, jaký úkol musí potom hrať zdravý rozsudok?“ vyhlásil Anton Stepanyč a ruky složil krížom na žalúdku.

Anton Stepanyč zastával úrad štátneho radcu, slúžil v nejakom nesnadnom departemente, a hovoriac s prestávkou, hlasno a basom, požíval všeobecnú vážnosť. Jemu pred nedávnom, podľa vyslovenia sa jeho závisníkov, „vlepili stanislašku“¹⁾.

„To je dokonale spravodlivé,“ poznamenal Skvorevič.

„O tom sa nikto ani dohadovať nebude,“ pridral Kinarevič.

„I ja som tej mienky,“ prisvedčil fistulovým hlasom z kúta svetlice domovný pán Finoplentov.

„A ja vyznám, že tej mienky preto byť nemôžem, iebô so mnou samým stalo sa niečo nadprirodzeného,“ prehovoril mužský strednej postavy a stredného veku, s bruškom a plešinou, mlčky do tých čias sedevší pri pecku. Zraky všetkých nachodivších sa v izbe so zvedavosťou a pochybovaním obrátili sa naň — a nastalo mlčanie.

Ten mužský bol nebohatý kalužský zemän, ktorý nedávno prišiel do Petrohradu. Predtým slúžil medzi husármi, prehrál mnoho na kartách, vystúpil zo služby a obydlil sa na dedine. Novejšie hospodárske priemery²⁾ umenšili jeho dôchodky, vybral sa teda do sídelného mesta vyhľadať si príhodné miesto. Nevládol žiadnymi spôsobnosťami, a nemal žiadne sväzky a známosti: no pevnú nádej skladal v priateľstve starého spoludruha pri vojsku, ktorý náhle, vlastnou usilovnosťou stal sa človekom vzácnym. Krom

toho počítal i na vlastné šťastie — a ono ani ho nesklamalo: o niekoľko dní po svojom príchode dostal úrad dozorca nad štátnymi skladmi, miesto výhodné, ba i vzáctne a nepožadujúce výtečné dary ducha.

Anton Stepanyč prvý prerušil všeobecné ticho.

„Jako, velactený pane!“ začal on. „Vy krom žartu tvrdíte, že sa s vami prihodilo niečo nadprirodzeného — chcem rieknuť, niečo nesrovnávajúceho sa so zákonami prírody?“

„Tvrším,“ odvetil velactený pán, ktorého meno opravdové bolo Porfirij Kapitonyč.

„Nesrovnávajúce sa so zákonami prírody!“ opätovoľ hnevivo Anton Stepanyč, ktorému sa očividne zalúbila táto fráza.

„Menovite . . . tak; výslovne niečo takého, o jakom vy ráčite hovoriť.“

„To je podivné! Jako že vy myslíte, pánovia?“ Anton Stepanyč vynasnažoval sa dodať tahom tváre svojej výrazu ironického; z toho ale nič nevyšlo — alebo, hovoriac pravidelnejšie, vyšlo z toho len to, že pán štátny radca stiahol nozdry, jakoby odporný zápach bol pocítil. „Či nám, velactený pane,“ pokračoval on, obracajúc sa ku kalužskému zemänovi, „neráčite sdeliť podrobnosti tej zanjímavej udalosti?“

„Prečo nie? Môžem!“ odvetil statkár, a nenútené pridvihnúc bližšie stolec ku sredu svetlice, začal takto rozprávať:

„Ja mám, pánovia, jako vám, tuším, známo bude — a možno, že i nebude — nevelké imanie v Kozlovskom újezde¹⁾. Predtým som z neho mal dôchodčky jaké také — no teraz, rozumie sa, krom neprijemností nič sa predvidieť nedá. Na bok ale s politikou! Nuž²⁾, na tom samom imaní mal som ja

1) Rád Sv. Stanislava.

2) Hospodárske priemery = emancipácia mužikov, zrušenie feudálnych nadpráv.

1) Újezd = ochodza, okres.

2) „Nuž,“ milé slovko Kapitonyčovo, ktoré častejšie užívajú.

usadbu¹⁾, „machenkája“ zvanú: sad jak obyčajne, rybník s karasami²⁾, stavy všakové — nuž i krydelce³⁾ pre vlastné hriješne telo. Človek neženatý. Tu raz — pred jedno šesť rokmi — vrátil som sa domov pozde: u sedesa sme si na karty zahrali, — no pri tom, zapamätat si prosím, ani len čoby, jako sa hovorí, za náprstok; vyzliekol som sa, lahol, zahasil sviečku. A predstavte si, pánovia: len čo zahasím sviečku, zašuchoce mi niečo pod postelou! Myslím: potkan? Nie, nie potkan: škrabe, hniezdi, líže sa... Napokon ušami zachlopal!“

„Rozumie sa: pes. No, zkade že sa psovi vziať? Sám nedržím; azdaj, myslím si, vbehol nejaký „túlavý“? Zavolám sluhu, Filkom sme ho zvali. Vošiel sluha so sviecou. Čože je to, hovorím, bračok Filko, čože je to za neporiadok! Mne sa pes pod posteľ vredikal. — Jaký, hovorí, pes? — A či ja viem? hovorím ja; to je tvoja vec — nedopúšťať, aby niečo pokoj pánov rušilo. Zohnul sa môj milý Filko a začal sviecou pod postelou sem i tam kutiť. — Veď tu, hovorí, nijakého psa nieto. Zohnem sa ja: skutočne, psa nieto. Čo za mátoha! Uprem oči na Filka, a on sa ti usmieva. Blázon, hovorím mu, čože zuby vyškieraš? Pes jakiste, keď si dvere otváral, zobral sa a vyšmykol do čeladnej izby. A ty, spachtoš, nič si nezbadal, bo ustavične spíš. Či nemyslíš, že som opitý? Chystal sa k odpovedi, ja som ho ale vyhnal, a skrčiac sa jako koláčik, v tú noc nepočul som už nič.“

„Nasledujúcej noci však — predstavte si! — to samé sa obnovilo. Len čo som sviecu zahasil, zase sa škrabe, ušami pochlopáva. Zas volám Filka, zase pozre pod posteľ — zase nič! Pošlem ho preč, zadusím sviečku — pfuj do čerta! — pes jak tu, tak tu. Nepochybne je to pes, lebo slyšať jako dýcha, jako zubami po srsti preberá, blchy lapá... Práve tak! — Filko! kričím; poď že dnu bez sviečky! — Prišiel. — Nuž čože, hovorím, slyšíš? — Slyším, hovorí. Pre tmú ho

nemôžem vidieť, cítim ale, že sa šuhaj prelakol. — Jakže, hovorím, či to chápeš? — A jako žeby som ja to chápal, Porfirij Kapitonyč? Pokušenie! — Hovorím ti, daromný človek, čuš so svojim pokušením... A obidvaja ti také máme hlasy, ani ptáčence, a trasieme sa jako v zimnici — vo tme. Začal som sviečku: ani psa nieto, ani šumu najmenšieho — len my dvaja s Filkom — bieli jako krieda. Následkom toho svieca u mňa do rána horela. A pridám, pánovia, — verte mi alebo neverte — že počnúc od tej samej noci za šesť týždňov tá istá história opätovkala sa so mnou. Napokon bol som už privykol a sviecu zahášal, bo sa mne pri svetle dobre nespí. Nech že sa, myslím si, mechrí! Veď mi zlého nič nerobí.“

„Zo všetkeho vidím, že ste vy nie z bojazlivého desiatku,“ s poloopovrživým, poloprívetivým smiechom skočil mu do reči Anton Stepanyč. „Priam vidno husára!“

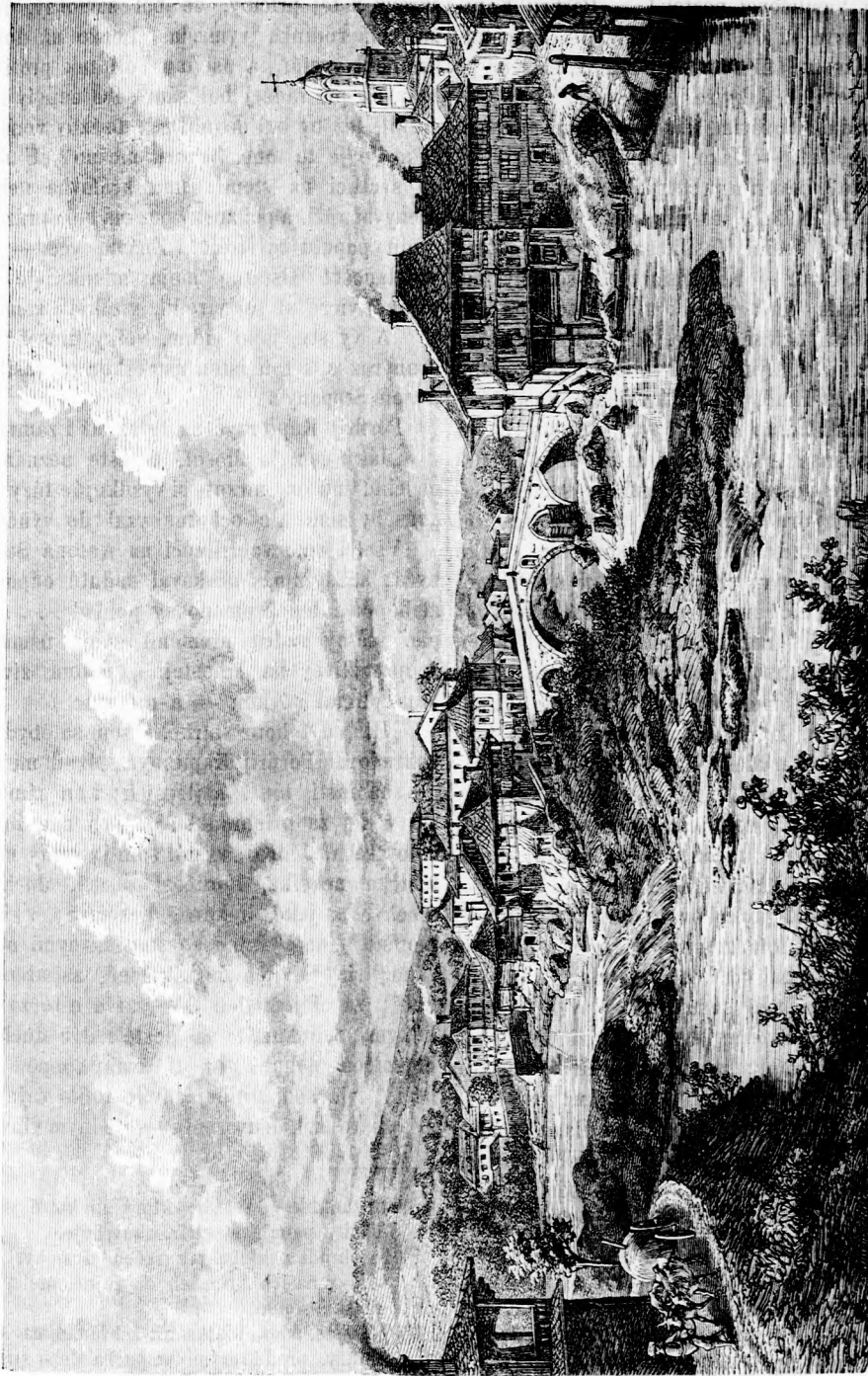
„Vás by sa ja v žiadnom prípade nezlakol,“ odvetil Porfirij Kapitonyč, a na okamženie skutočne pozrel po husársky. — „Poslúchajteže ďalej. Navštívi ma sused, s ktorým som sa tu i tu na karty hrával. Poobedoval u mňa, čo mi Bôh požehnal, prepustil mi jedno päťdesiat rublíckov za návštevu: noc na dvore¹⁾; čas k odchodu. Ja som ale mal svoj úmysel: zostať, hovorím, nocovať u mňa. Vasilij Vasilič; zajtra si odohráš; dá to Pán Boh. Pohútal, pohútal môj Vasilij Vasilič, a zostal. Rozkázal som, aby mu v mojej spálni popravili posteľ... Nuž, lahli sme si my, pokúrili, potláchali — najviac o krásnej pleti, jak ono to i pristane neženáčom, nasmiali sa, to sa rozumie; hladím: Vasilij Vasilič zahasil svoju sviečku a chrbtom sa obrátil ku mne; to znamená: „šláfenzívól.“ Počkal som trochu a tiež zahasil sviecu. I predstavte si: nestačil som pomyslieť, čože teraz, reku, za karambol vykvitne? keď sa už začal mechríť môj holúbok. To ešte nebolo nič, že sa mechril: zpod posteľe vyliezol, po svetlici chodil, nechtami po podlahe klopkal, ušami potriasal,

¹⁾ Usadba, machenkája = maličká osada, malý majer, malý panský dvor.

²⁾ Karas = druh rýb.

³⁾ Krydelce = oddelená časť domu, panské izby.

¹⁾ Noc na dvore = t. j. tam von. My máme: noc je predo dvermi.

Gabrovo.

a zrazu búšil sa do stolka, ktorý stál pri Vasilij Vasiličovej posteli! — Porfirij Kapitonyč, ozve sa on, a takým, viete, lahostajným hlasom, ani som nevedel, že si sebe už psa zadovážil. Jaký že je, či vizla, či čo? — Ja nemám, hovorím, žiadneho psa, ani som nikdy nemal. — Jako, nemáš? a to čo? — Čo je to? hovorím ja; zapál sviecu, tak sám zvieš. — Nuž je to nie pes? — Nie. — Obrátil sa Vasilij Vasilič na posteli. — Žartuješ sa, čert? — Nie, nežartujem sa. Slyším: on ti čerk, čerk zápalkou, a toto ono len neprestáva, bok si skrabe. Zablisol ohničok... a basta! Ani slychu, ani vidu, i stopa za ním ochladla! Hladí na mňa Vasilij Vasilič — i ja naň hladím. A to, spytuje sa on, čo za hókuspokus? A to, odpoviem ja, taký hókuspokus, že posad z jednej strany samého Sokrata, a z druhej Bedricha Velkého, tak ani ti nič nevymudrujú. A tu som mu všetko dopodrobna vyrozprával. Jak ti skočil môj Vasilij Vasilič! Ani popálený! Do čiziem nijako nevedel nohou nájsť. — Kone! kričí, kone! Začal som ho prehovárať, že kdeby už tak pozde šiel! On len ustavične achkal. Nezostanem, kričí, ani za minútu! Ty jakiste príjdeš následkom toho na Iudské jazyky. — Kone!... A preca som ho uchlácholil. Lenže postel jeho preniesli do druhej svetlice a nočnie kahance všade zapálili. Ráno pri čaji choval sa vážne a dával mi rady. — Ty by si mal poprobovať, Porfirij Kapitonyč, na niekoľko dní s domom sa rozlúčiť: hádam by tá neplecha od teba odstála. A musím povedať, že môj sused bol človek rozumu obsírneho! Svokru svoju medzi iným tak čudno previedol: zmenku jej ku podpísaniu potisol, keď mala slabú hodinku! Stala sa k nemu mäkkou ani hodbáv, sverila mu správu celého majetku — čože si lepšieho žiadať? A to nie pletka — svokru prekabátiť — ha? Rácte sami posúdiť. Odišiel však odo mňa trochu nespokojný: ja som ho zase o jedno sto rubličkov pripravil. I vadil sa so mnou; hovoril: ty si nevďačník, bez citu človek! A čože som ja tu previnil? To sa rozumie, že nič — poradu ale jeho vzal som na známosť: ešte v ten deň vybral som sa do mesta a ubytoval v hostinci u známeho starého roz-

kolníka¹⁾. Bol to ctihodný starký, ač i trochu surový z tej príčiny, že bol samotný, lebo mu celá rodinka vymrela. Lenže už dohán nemohol vystáť, a psi mu boli tak protivní, žeby na pr. radšej bol sám seba napoly rozdrapil, lež by bol dovolil psa do izby vpustiť! Jako že je to mne, hovorí, možno? U mňa vo svetlici na stene samá kráľovna nebies prebývať ráci, a pohanský pes má bohaprázdnú svoju papulu ta strčiť! Známa vec — nevzdelanosť! Ostatne moja mienka je tá: v jakiej viere si sa narodil, v takej i zomri!²⁾

„A vy ste, jako vidím, veľký filosof,“ po druhýraz a s tou istou úsmeškou prerušil ho Anton Stepanyč.

Porfirij Kapitonyč sa teraz už i zamračil.

„Jaký som ja filosof, to ešte neznámo,“ odsekol mu on, mrzute si vysukujúc fúzy; — „vás by som ale ochotne vzal do výučby.“

Všetci sme vperili oči na Antona Stepanyča; každý z nás očakával nadutú odpoveď, alebo čo i len hromonosný pohľad... No pán štátny radca premenil svoju úsmešku z opovržlivej na lahostajnú, potom zívnuť, popreplietal nôžkou — a nič viac.

„Hľa, u tohoto starkého som sa obydlil,“ pokračoval Porfirij Kapitonyč. „Izbu mi dal, po známosť, nie z najlepších; i on sám býval v nej za priehradkou²⁾ — a mne iba to bolo treba. Jednak vystál som ja vtedy múk! Izbička nevelká, horúčosť onaká, duchota, muchy, a jaké lipkavé, bezočivé; v kúte kiotište³⁾ neobyčajné so starodávnymi obrazami; rízy⁴⁾ na nich zakalené, začadené a duté; za olejom len tak razí a ešte za voliakyami zelinkami; na posteli dve duchny; hlavnicou pohneš, už ti šváb zpod nej beží... ja som z dlhej chvíle toľko čaju popil, že to až k nevereniu — jedným slovom,

¹⁾ Rozkolník — sektár, ktorý niektoré vieročlánky panujúcej cirkve zavrhuje.

²⁾ Priehradka, alebo tak rečené šramky, jaké sú i v našich krémách obyčajné, alebo španielska stena.

³⁾ Kiotište, kiat, kiatka = schránka na sväté obrazy, pred ktorými lampačka alebo sviečka neprestajne horí, keď je hospodár majetnejší.

⁴⁾ Rízy = obleky svätých, obyčajne v podobe kamží alebo sukni.

bieda! Lahnem si; spať nedaj Bože — a za priehradkou domovný pán vzdychá, stenie, modlitby odrieka. Napokon preca usnul. Slyším: pochrapúva, no len tak lahúčko, po starej móde, veľmi zdvorile. Sviečku som si ja dávno zahasil, iba lampadka ¹⁾ pred obrazmi horí... Prekážka — jakiste! Tu sa ja zoberiem a vstanem ticho-tichúčko na bosú nohu; prikradnem sa ku lampadke a zadúchnem na ňu... Nič nepočuť. — Aha! myslím si: bezpochyby sa v cudzom dome okúňa... No len čo som lahol do postele — už ti nastala surma! I škrabe i líže sa, i ušami potriasa... tak náležite, jak to má byť! Dobre. Ležím, čakám, čo z toho bude? Slyším: preberá sa starký. — Pane, kričí, a pane? — Čože vraj? — Ty si lampadku zahasil? A nečakajúc na moju odpoveď, odrazu zalapoce: čože to? čože to? pes! pes! Ach, ty zatratený Nikoniánec! ²⁾ — Starký, hovorím, prestaň sa vadiť a radšej sám príjdi sem. Tu sa dejú, hovorím, podivuhodné veci. Pomechril sa starký za priehradkou a vošiel ku mne so sviečkou tenkou-tenulinkou, zo žltého vosku. Čudno mi bolo, keď som pozrel naň. Strapatý, uši mochnaté, oči zlostné jako na lasici, na hlave čiapočka biela plstená, brada do pása, tiež biela, lajblík s medenými gombíkami na košeli, na nohách čižmy z kožušiny — a páchne za borievkami. Priblížil sa on v takej podobe ku obrazom, prežehnal sa triráz križom dvojprstovým, lampadku zapálil, znovu sa prežehnal, a napokon, obrátiac sa ku mne, len zakrochkal: vysvetluj — vraj! Tu ja bez najmenšieho meškania sdelil som mu všetko obsérne. Starký vypočúval moje vysvetlivky, a čoby vám len slovíčko z úst bol vypustil; iba, viete, hlavou potriasal. Sadol si on potom ku mne na postielku — a vše mlčal. Čože, hovorím, Tedul Ivanyč, jakože mieniš: či je to pokušenie, či čo? Starký pohliadol na mňa. — Čo ti vyhútal! Pokušenie! U teba môže byť, u fajčiara — ale tu! Len si predstav: koľko tu svätosti! Pokušenie sa mu líbi! — Nuž, jakže je to

nie pokušenie, teda čože je? Starký zase pomlčal, zase sa poškrabal a napokon prehovoril, ale tak temno, lebo mu fúzy do úst liezly: choď ty do mesta Bieleva. Krom jedného človeka tebe nikto nespomôže. A žije ten človek v Bieleve: z našich. Keď ti zachce byť na pomoci — tvoje šťastie; keď nie — i na tom prestať musíš. — A jakože ho najdem, toho človeka? pýtam sa ho. — My ta k nemu upraviť môžeme, odvetí on. Jaké že je to ale pokušenie? To je zjavenie alebo znamenie; ty to však nepochopíš: tak vysoko neliecaš. Spať si teraz lahni s Pánom Kristom; ja kadidlom zakadím; zajtra ráno sa ale poshováráme. Hodina rannia, vieš, zlato doháňa.“

„Nuž poshovárati sme sa my ráno, — lenže som sa ja mal od toho kadidla zadusiť. Dal mne starký návod takého obsahu: abych po príchode do Bieleva išiel prsto na bazar, a v druhom sklepe napravo dopytoval sa na nejakého Prochoryča, a vyhladajúc Prochoryča, doručil mu list. A celý ten list záležal z kúska papieru, na ktorom stálo nasledujúce: Vo imania Otca i Syna i Sviatago Ducha. Amin. Sergiju Prochoroviču Pervušinu. Semu ¹⁾ vier. Theodulij Ivanovič. A dolu: Kapustki prišli, Boga dlia.“

„Zaľakoval som starkému a bez ďalšieho rozmýšľania kázal som zapriaľnúť a vybral sa do Bieleva. Tak som hútal cestou: položme, že ja od môjho nočného navštevovateľa veľkú ujmu netrpím, preca je to obidno, ba napokon i nie celkom slušne pre zemana a dôstojníka — jakože vy mienite?“

„A vy ste skutočne išli do Bieleva?“ zašoptal pán Finoplentov.

„Rovno do Bieleva. Šiel som na bazar, dopytoval sa v druhom sklepe napravo na Prochoryča. Či je tuná, hovorím, taký človek? — Áno, hovoria. — A kdeže býva? — Na Oke, za zahradami. — V čijom dome? — Vo svojom. Zabral som sa ja na oku, vyhladal jeho dom, t. j. v skutočnosti nie dom, ale chalupu. Vidím: človek v modrej svitke ²⁾ so záplatami a v dieravej čiapke, taký mešta-

¹⁾ Lampadka = kahanec, lampoška.

²⁾ Nikoniánec, tak prezývajú rozkolníci údov panujúcej východnej cirkve.

¹⁾ Semu = tomuto.

²⁾ Svitka = krátky kabát, kurtka.

níček podľa zovňajšku, stojí ku mne chrbtom obrátený, kope na kapustnici. Priblížil som sa k nemu. — Vy ste šak ten a ten? Obrátil sa — a poviem vám čistú pravdu, že som také prenikavé oči v mojom živote nevidel. Ostatne celá jeho tvár iba jako päst, briadka šta klin a ústa vovalené: starý človek. — Ja som ten, hovorí; čože vám nadbe? ¹⁾ — A tuž, čo mne nadbe — a list mu do ruky. Pozrel na mňa meravo a hovoril: Nech sa vám líbi do izby; ja bez okuliarov čítať nemôžem. Nuž, išli sme my do jeho koliby — a už veru opravdová to koliba; biedno, holo, krivo; leda lenže sa vovedne drží. Na stene obraz malby starej, jako uhol čierny; iba bielky v očiach svätého jakoby horely. Vyňal vám on zo stolika železné okružle okuliare, položil si jich na nos, prečítal písmo, a cez okuliare zase pozrel na mňa. — Máte potrebu na mňa? — Mám, hovorím, skutočne. — Nuž, hovorí, keď máte, tak rozkladajte a my budeme poslúchať. I predstavte si: sám sa vám usadil, ručník mriežkovaný z vačku vyňal, na kolená si ho rozprestrel — a ručník bol dieravý — a tak vážne na mňa hľadel jako nejaký senátor alebo minister, mne ale dal stáť. A to ešte podivnejšie: naraz cítim, že sa stráчам, tak stráчам . . . pravdu rieknuť, že mi duša až hen do pätočiek umyká! Premeriava on mňa od hlavy až do päty, až nazbyt! Osmelil som sa však a vyrozprával mu celú svoju históriu. Pomlčal, pokrčil sa, požuval hubami, a začal sa ma vypytovať zase tak, jako senátor, tak veľkolepo, bez náhlenia: Meno, vraj, vaše jaké? Roky? Kto boli rodičia? Neženatý alebo ženatý? — Potom zase hubami požuval, zamračil sa, prstom ukázal a hovoril: Pokloňte sa obrazu svätému, drahocenným svätým seloveckým biskupom Zozimovi a Sabbatiovi. Poklonil som sa až do zeme tak, že sa mi nechcelo už ani hore vstať; takú bázeň cítim

¹⁾ Nadbe = treba. Rozkolníci užívajú často v reči staroslovanské výrazy, jako nadobie, miesto nádobno, nádo. I Prochoryč užil slovko nadobie, čo je po lipovsky, hrušovsky, hostišovsky atď. v Gemerskej stolici nadbe. Ten obecný spôsob hovorenia i ja som tu upotrebil.

N—v.

v sebe k tomu človeku a takú pokornosť, že sa mi tak vidí, jakoby som v okamžení vykonal, čo by mi kolvek rozkázal. Vy sa, jako vidím, pánovia, pod nos usmievate, mne ale nebolo vtedy do smiechu; ano, ano! — Vstaňte, pane, prehovoril on napokon. Vám sa dá spomôcť. To vám je poslane na výstrahu a nie na pokutu; to znamená, že sa má starosť o vás; bezpochyby sa niekto skrúšene za vás modlí. Choďte vy teraz na bazar a kúpte si šteňa, ktoré pri sebe držte neodlučne — vo dne i v noci. Vaše videnia prestanú, ba i krom toho bude vám ten pes na dobrej pomoci.“

„Mňa odrazu jakoby svetlom bolo oziarilo; ach, jako sa mne tie slová páčily! Poklonil som sa Prochoryčovi a chcel som už odísť, no zišlo mi na um, že mi nemožno nechať ho bez odmeny: vyňal som teda z meštea trojrublovú banknôtku. On však moju ruku odtisol od seba preč a hovoril mi: oddajte, vraj, do našej modlitebnice alebo chudobným, lebo úsluha tá zaplatiť sa nedá. Poznovu som sa mu poklonil — takmer do pása — a priam hybaj na bazar! A predstavte si: len čo som sa blížil ku sklepom — páč! vlečie sa mi v úsrety staromódny kepeň a pod pazuchou nesie šteňa — vizlu, dvamesačnú, škoricovej srsti, bielohubú, s bielymi prednými dlapkami. Stoj! hovorím kepeňu; zač ju predávaš? A veru za dva celé ¹⁾. — Nati tri! — Začudoval sa kepeň a myslí si: ten pán sa šiali, — lež ja mu banknôtu do hrsti, šteniatko pod vrchní kabát a na voz! Vozka chytro zapriahol kone, a v ten istý deň bol som večer doma. Šteňa mi za pazuchou sedelo celou cestou — a čoby len bolo písklo, a ja mu vše: Trezoruško! ²⁾ Trezoruško! Priam som ho nachoval, napojil, kázal som slamy doniesť, uložil ho a sám myk do poste! Zadul som sviečku; nastala temnota. — Nuž, hovorím, začínaj! Mlčí. Začínaj že, hovorím, ty taký onaký! Ani šuchu, aspoň čoby na smiech. Osmelil som sa ja. Veď že začínaj, nože no, ty ešte raztaký, leciaký, kadejaký! Nebudeš sa už

¹⁾ Celý, t. j. rúbel.

²⁾ Trezor = poklad, anglicky: treasure.

mechrit — šábes!¹⁾ Len to počuť, jako šte-
niatko pychtí²⁾. — Filko! kričím, Filko! Poď
sem, hlúpy človek! Vošiel. — Počuješ psa? —
Nie, hovorí, pane, nič nepočujem, — sám
v sebe sa ale smeje. — Ani nebudeš čuť,
hovorím, už viacej nikdy! Tu máš poltinník³⁾

na pálené! — Dovoľte rúčku, hovorí blázon
a potme lezie na mňa. Radosť, ujistujem vás,
bola veľká.“

„A s tým bol všetkemu koniec?“ zpytal
sa Anton Stepanyč už bez ironie.

(Dokončenie nasleduje.)

Pápež Pius IX.

(Vyobrazenie na strane 29.)

Dňa 7. februára 1878. rozniešla sa po celom svete prekvapujúca zpráva: „Pius IX. zomrel!“ Táto udalosť obrátila na seba všetku pozornosť sveta. S Piom IX. odstúpil z radu žijúcich muž v nejednom ohlade veľmi znamenitý, ktorý v dejinách sveta, menovite katolíckeho, bude zaujímať miesto veľmi významné, rovne tak jako nevšedne významná a obsiahla bola úloha, jakú hral i čo hlava cirkve i čo nekďajší panovník cirkevneho štátu. Tiež Pius IX. čo človek náleží jak v rade pápežov a korunovaných hláv, tak i vôbec ku zjavom vynikajúcim; sami jeho nepriatelia (pseudo-svobodomyseľníci, či karbonári a svobodo-murári) nemôžu mu uprieť, že bol povahy vzácnej, mravov rýdzich, mysle úšlachtilej a prostosrdečnej.

Pius IX. narodil sa z grófskych rodičov dňa 13. mája 1792. v Sinigaglii; pred nastúpením na stolicu sv. Petra menoval sa gróf Ján Maria Mastai-Feretti. Za mladý mal chuť k vojanskému stavu, ale epileptický neduh bránil mu stať sa vojakom, pozdejšie úplne ztratil sa neduch, ačkoľvek následky jeho dostavily sa pri pokročilej starobe. Lev XII. učinil ho auditorom pri boku kardinála Muziho do Chyli vyslaného. Vrátiac sa, spravoval Mastai-Feretti niekoľko špitálov a dobročinných ústavov. Roku 1827. stal sa arcibiskupom spoletánskym; roku 1840. bol prehlásený za kardinála kňaza u sv. Petra a Marcellína, spolu tiež za biskupa imolského povýšený. Roku 1846. dňa 16. junia bol vo-

lený a dňa 21. t. m. korunovaný za pápeža. Hneď rozhlásil rozsiahlu amnestiu pre všetkých politických previnilcov, urobil opravy v politickom riadení, mesta a štátu cirkevneho, dávajúc najvyššie úrady do rúk nekňazských, zavádzal úspory pri svojom dvore, odstraňoval zbytočnú nádheru a bol príčinou svobodnejšieho a radostného hnutia po celej Itálii, tak že volanie „eviva Pio IX.“ a hymna ku cti jeho složená zaznievala po celej Europe i po celom okršleku sveta. Dňa 23. apríla 1848. dal rímskému štátu svobodomyseľnú ústavu. Keď však prevahu dostávali revolucionári a minister Rossi zavraždený bol, utiekol pápež v noci na 25. novembra 1848. pomocou bavorského vyslanca z Ríma do Gaety, z tadeto do Portici, odkiaľ len dňa 12. apríla 1850. do Ríma sa vrátil, keď roku 1849. Francúzi do mesta vtrhli a potlačením revolúcie v rímskom štáte poriadok uviedli. Nútený súc z jednej strany od evropejských mocnárov z druhej strany od kardinálov a vôbec od vyššej hierarchie k reakcii, stal sa obeťou zmáhajúcej sa ideí sjednocenej Italie, a poznenáhla prišiel o všetky zeme, ktoré sa k dedictvu sv. Petra počítavaly a ktoré podaly sa kráľovi Viktorovi Emanuelovi. Len s pomocou francúzskej posádky vládol ešte ďalej v Ríme.

Roku 1867 slávil v Ríme svätoperské jubileum, totižto 1000-ročniu pamiatku mučedníckej smrti sv. Petra u prítomnosti asi 500 biskupov z celého sveta shromadených a prehlásil pri tom 25 osôb za svätých a 205 osôb za blahoslavených.

Toho samého roku pripravovala sa nová búrka proti svetskému pántstvu pápežovmu, lebo Garibaldi vtrhnúc s vojskom dobrovol-

1) Šabaš = šábes, svätvečer, koniec deňnej práce.

2) Pychtief = fažko oddychovať.

3) Poltinník = pol rubla.

nikov do zemí pápežských, porazil kordon italiánský, ale francúzske vojsko odvrátilo ešte tentokrát nebezpečenstvo od Ríma. poraziac spolu s vojskom pápežským u Mentany Garibaldiovcov na hlavu.

Dňa 11. apríla 1869. slávil Pius 50-ročné svoje kňazstvo a toho roku svolal na 8. december do Vatikánu všeobecný snem cirkevní, na ňomž s veľikým nákladom previedol prehlásenie neomylnosti pápežskej, ktoré stalo sa dňa 18. júlia 1870. Ale ešte toho roku dokončilo sa svetské panovanie pápežovo, lebo keď Napoleon pre válku s Nemeckom francúzske vojsko z Ríma odvolal, Viktor Emanuel snadno zmocnil sa večného mesta. Pápežovi síce poistený bol stály roční dô-

chodok, ktorý on však neprijal. Od tej doby obmedzil sa pápež na svoj vatikánsky palác.

Toho roku slávil Pius 25-ročné jubileum svojho pápežstva, k veľikej radosti svojich citelov, pretože žiaden ešte z pápežov tak dlho nepanoval, vyjmúc tradicionálnu povest o 25-ročnom biskupovaní sv. Petra v Ríme.

Vatikán neopustil až do svojej smrti stále v ňom dobrovolne zostávajúce, aby nemusel prísť do styku s ničím, čo by mu pripomínalo vládu, pod ňouž sa Rím od roku 1870. nachádzal.

Dožil sa ešte smrti kráľa Viktora Emanuela, s ktorým niekoľko hodín drieb pred smrťou kráľovou sa smieril.

Pápež Lev XIII.

(Vyobrazenie na strane 37.)

„Máme Pápeža, najvyššenejšieho a najdostojnejšieho pána Joachyma Pecci, ktorý dal si meno Leva XIII!“ týmito slovami oznámil po neobyčajne krátkom zasadnutí kardinálov v konklave kardinál Kamerlengo menom sboru kardinálov dňa 20. februára 1878. celému katolíckemu svetu vyvolenie nástupcu zvečnelého pápeža Pia IX.

Joachym Pecci (Peči), teraz Lev XIII., narodil sa dňa 2. marca 1810 v Carpinete. Bol dosiaľ arcibiskupom v Perugii. Kardinálom menovaný je dňa 10. dec. 1853 a bol posledne piatym v rade kardinálov kňazov. Dľa opisu L. Testa prináležal Pecci k najdôležitejším osobám sboru kardinálskeho. Vyniká povahou, rúznostou, múdrosťou a vykonávanými službami. Spojuje apoštolskú miernosť so správnou prísnosťou. On dovedol na to, že ho ľudia milujú a sa ho i boja. Postavy je vysokej a chudej. Má krásnu hlavu, rysy obličaja jeho sú ostro vytknuté a trochu hrnaté. Hlas má zvučný a jasný. V súkromnom živote je jednoduchý, laskavý a duchaplný. V úradnom obleku, v rúchu purpúrovom, alebo

v biskupskom ornáte je vážny, vznešený a veľobný; je preniknutý veľikostou úradu svojho.

Jakožto delegát v Benevente oslobodil celé okolie od lúpežníkov. Jako delegát v Spolete a v Perúgii bol rovnako rúzný. Za správy jeho v Perúgii stalo sa, že boly všetky väzenia prázdne. Jako nuncius v Bruselu dosiahol toho, že kráľ Leopold I. požiadal pre neho od Gregora XVI. klobúk kardinálsky. Gregor XVI. ho povolil, ustanovil ho in petto a sveril mu diecesu perugiánsku, ktorú Pecci dosiaľ spravoval.

Kardinál Antonelli vzdialoval ho vždycky od Ríma, lebo bál sa v ňom nebezpečného soka. —

Kardinál Pecci prežil ťažké doby, ale zostal si vždy roven, jako muž vynikajúci, jako katolícky bohoslovec a jako politik veľmi obozrelý. Pre svojich kňazov založil akademiu sv. Tomáša a predsedal bohosloveckým rozpravám jejich. K syndikom, prefektom a ku všetkým úradom itálskym choval sa vždy nestranné.

Gabrovo.

(Vyobrazenie na strane 45.)

Gabrovo samo sebou je dosť nepatrné bulharské mestečko na polnočnom svahu hôr balkánskych. No meno to hneď počiatkom vojny, vedenej v Bulharsku, známe stalo sa po celom svete, kam len zvesť o krvavej vojne slovansko-tureckej zalietala. Gabrovo rozkladá sa asi štyri a pol hodiny cesty od priesmyku nad povestnou Šipkou v prekrásnom romantickom údolí. Gabrovo leží 1600 stôp, najvyšší ale bod priesmyku nad Šipkou 4600 stôp nad hladinou morskou. Z Gabrova vedie cesta prez kameňný most, ktorým preklenutá je rieka Jantra a beží podiaľ rieky Kazeriny, ktorú štyrikrát mostami prekračuje. Šesť verst od Gabrova zatáča sa cesta k východu a vedie podla dedín Zeleno Drevo a Červený Breg, kde zahýba sa opäť od opevnenej strážnice k juhu. Až sem je cesta hlinatá a dosť chatrná, od strážnice obracajúc sa k západu vinie sa lesnatými údoliami, z ktorých vychádza k druhej strážnici. Ztade chýli sa cesta vždy viac k juhu a vystúpiac nad úzke údolie ide smerom juhovýchodným k priesmyku na skalnatom vrchole Balkánu. Ztade vedie táto cesta čo úzky pruh, vysekaný v srážnej stráni horskej a dostupuje na najvyššie miesto k skalnatému hrebeňu u sv. Mikuláša a tu zpušťa sa cesta po srážnej, skalnatej a holej stráni dolu k dedinke, Šípka rečenej. Generál Gurko zaujal Gabrovo a tak i túto dôležitú cestu prez Balkán. Gabrovo stalo sa pre Turkov druhým osudným Plevnom; z neho vysielali víťazní Rusi voje svoje udatné do priesmyku a porážali jednu tureckú armádu za druhou, ktorá predrať sa chcela priesmykom nad Šipkou na pomoc v Plevne obliehanému Osmanovi.

Údolím, v ktorom leží Gabrovo, a priesmykom u Šipky viedla nekdy cesta Rimanov. V dejinách starovekých je zmienka o tomto

kraji. Roku 250 prekročilo 70.000 Gotov pod vodcom Knivom Dunaj, ohrožovali napred Novae, boli vojvodcom Gallom odrazení a tiahli ďalej k Nikopolu. Blíženie sa cisára Decia primalo jich ku zdvíženiu obliehania. Nedali sa na zpiatočný pochod, ale vnikli ku terajšiemu Gabrovu a priesmykom šipeckým vtrhli do Trácie a tiahli rovnou cestou na Philippopolis (Plovdivo.) Decius ponáhlal sa za nimi priesmykom šipeckým, no Kniva so svojimi Gotmi rozohnal prudkým útokom rímske vojsko. V neďaleko od Gabrova vzdialenom priesmyku, v tak zvanej Srednej gore sa nachádzajúcom, utrpel cisár Izák Angelos roku 1190. hroznú porážku v boji proti povstálým Bulharom. Za času druhej ríše bulharskej (od r. 1186. až do 1393.) bolo okolie Gabrova veľmi oživené, lebo cezeň viedla cesta priesmykom rovno k hlavnému mestu ríše. Roku 1798. tiahlo tadeto turecké vojsko proti Posvanovi Oglu, bašovi vidínskemu. Rusi dostali sa do tohto kraja r. 1810., keď sbor pod kniežatom Vjazemským obsadil Gabrovo a Trnovo. Roku 1837. vystavená tu pre sultána Murada II. zvláštna, 10 míľ dlhá cesta, ktorá ale skoro zapustla, tak že roku 1855. pre sultána Abdula Medžida musela byť sriadená nová cesta, ktorej už teraz viac niet.

Pohľad z Gabrova na Balkán je veľkolepý. Príkry vrchol Mara Gedik, najvyšší to bod v strednom Balkáne (na 2350 metrov), býva ešte v júni sňahom pokrytý, kdežto dolu rozkladajú sa ružové polia a prekvi-tajú v plnom kvete, najmä na južnom svahu Balkánu okolo Kazanliku, ktorý je hlavným miestom pre vyrábanie ružového oleja. Medzi bulharským ľudom zachovaly sa posiaľ mnohé pekné báje o tomto kraji.

Drobnosti.

Sopky v oceáne. V decembri m. r. plávala dánska plachetná loď „Lutterfeld“ okolo pobrežia Patagonského. Dňa 10. tohože me-

siaca bola vzdialená asi 140 angl. míľ od úžiny Magellanskej v 65. stupni južnej šírky a v 75. stupni západnej dĺžky. O 4. hodine

raňšej zazrel kapitán I. O. Lunginers vo vzdialenosti asi 1000 metrov k svojmu nemalému prekvapeniu malý ostrôvok pred sebou. Mal podobu kúzelu, z ktorého vychodil modrý dym. Kapitán pozeral v mape, nikde však ostrôvok nenašiel. Povstal temer prez noc. Dal k nemu zabočiť. Čím viacej blížila sa loď ku brehu, tým teplejšia bola voda. Jedon z námorníkov, keď loď priblížila sa k ostrôvku, skočil na skalní jedon výbežok a chcel obkruťiť okolo neho silný povraz. Sotvy však vstúpil na zem, vykriknul a poberal sa chytro opäť na palubu. Nemohol na vrelej láve od horúčosti vydržať. Loď stála asi hodinu pred ostrôvkom, keď tu zrazu niečo zahučalo v hlbine morskej a ostrôvok náhle zmiznul pod hladinou.

Vtipný paša. V predvečer toho dňa, keď opustiť chcel turecký jednatel o mier, Savfet paša, Drinopol, bola u veľkokniežata Mikuláša veľká hostina. Pri dessertu obrátil sa veľkoknieža k Savfetovi, ktorý mal kríšťalový tanierčok dosiaľ prázdny, s otázkou: „On a oublie de vous servir des glaces.“ (Zabudli Vám ponúknuť sladofad.) Paša na to odpovedal: „Laissez cela Monseigneur — je mis deja glacé.“ (Nechajte len, princ môj — veď som sám zamrznutý.)

Francúzsky skladateľ sám o sebe. Slovitný komponista „Angot“ a „Giroflé-Girofla“ napísal sám o sebe nasledujúci croqui: Prvý môj nástroj už v mojom detskom veku bol flageolet, ktorý som veľmi rád za klavír zamenil. Svoju existenciu zaopatril som si vyučovaním dával som hodiny po 5—10 fr.; avšak remeslo toto sa mi hnusilo. Som presvedčený, že žiaci moji veľmi málo odo mňa sa naučili. Válka, vzniknutie komuny bolo príčinou, že som svoje opery dával prevodzovať v Brusselu a nie v Paríži. Ja som síce miernej povahy, niekedy sa však tiež rozsrđím. Lúbim svoju domácnosť, svoje mačky a vážnu hudbu. Na mojom piane leží Palestrina, Bach, Wagner a Beethoven. Divadlo málo kedy navštevujem, najradšej idem do „Veľkej opery“ a do „Theatre française.“ Hnevá ma, keď menujú kusy moje „opere-tami;“ je to slovo celkom bezvýznamné. Snaženie moje povždy smerovalo k tomu, kom-

ponovať komické opery. Nenávidím, ba hrozím sa vecí, o ktorých nemám pochopu. Najvätsou biedou pre mňa je, keď musím načúvať svojej vlastnej hudbe. Nehrám aniž rád cestujem, za to som, priznám sa k tomu, tak troška ctiteľom vybraných jiedál. Nerád rozprávam o svojom živote a žičil by som si, keby sa i iní s mojím životom nezaoberali.

Ríša bez novín — a čo viac v Nemecku. Zdá sa byť opravdu nemožným, žeby v Nemecku nachodila sa ríša — bez novín. A predsa je tomu tak. Kniežatstvo Lichtenšteinské na hraniciach tyrolských je oná podivuhodná „krajina,“ v ktorej od nového roku 1878 nevychodí žiadon časopis. Do 1. januára mali tam týždenník, ktorý ale pre nedostatok odberateľov zaniknul. K objasneniu tohto zvláštneho úkazu treba podotknúť, že kniežatstvo toto nepatrí medzi najvätsie, lebo celá jeho armáda v čas války číta — 7 chlapov.

Amerikánsky fonograf. Nové technické vynálezy nahánajú sa od krátkej doby ozaj podivuhodným spôsobom! Telefon už známe, a hla! už dostal k boku svojmu nový, ešte podivnejší stroj, tak zvaný fonograf (zvukopis), od amerikánskeho technika T. Edisona v meste Atlanta shotovený. Telefon roznáša, ako známo, ľudské slová po rozťahnutých drótoch, na tento čas do vzdialenosti 50 kilometrov (6 zemepisných míľ); tento nový stroj ale zaznačuje slová, telefonickým drôtom sverené, písemnými znakmi, tak že tedy čo telefon hovorí, to fonograf píše, aby tak pre toho, kto telefonickú zprávu dostáva, vinou nepozornosti alebo následkom slabej pamäti nič z nej ztratit sa nemohlo. Dňa 17. jan. t. r. konaly sa s fonografom u prítomnosti samého pôvodca Tomáša Edisona v New-Yorku, a síce pred členmi učeneného prírodovedeckého spolku, „Cooper Institut“ nazvaného, prísne a všestranné zkušky, ktoré prítomných naplnily najvätsím podivením. Fonografom pracovať môže trebars ktorý, trochu obratnejší človek, a tak tedy nevyhadávajú sa k tomu trapne vyučení úradníci, jako pri telegrafe. Stroj tento píše jazykom vydané a rýchlostou blesku hromového (jako u telegrafu) do ďaleka poslané slová na tenulinkú cínovú tlapku. Následkom týchto zkušok jedon z naj-

vätších fabričných domov v New-Yorku spravil s Edisonom kontrakt o výsadu na tento nový vynálezok.

Drahocenný shawl. Rodina vojvody not-humberlandského je majiteľkou shawlu, daru to Karla X., kráľa francúzskeho, ktorý má cenu pol milliona zlatých. Shawl ten utkaný je zo srsti istého druhu perských mačiek; chlčky tie sú tak jemné, že nemožno vidieť jich prostým okom. Tkáči pri pradení zvláštnosti tej museli upotrebiť drobnohlada. Vyvrátané je, že k shawlu tomu bolo treba 100.000 mačiek. Tkanie trvalo celých 60 rokov. Ludvík XV. objednal drahocenný shawl ten pre Pompadourku. Kým ale bola látka utkaná, zomreli 3 francúzske panovníci. Shawl je 16 rýfov dlhý a tiež tolko rýfov široký, vmetí sa však do kávovej šialky.

Velkoknieža Nikolaj a Namyk baša. Keď Namyk baša po prvý raz navštívil velkokniežata Nikolaja, aby s ním vyjednával o podmienkach mieru, rozpriadol sa medzi nimi nasledujúci rozhovor: „Vaša Výsosť,“ riekol Namyk, „orientálne legendy rozprávajú, že indický princ, jehož meno mi v tomto okamžení vypadlo z umu, sám šiel v úsrety oproti víťaznému Alexandrovi Velkému a nasledovne ho oslovil: „Ty si víťaz, ja premožený. Som v Tvojej moci. Ty mi môžeš všetko odobrať, ale aj všetko ponechať. Urob, jako Ti káže Tvoja velkodušnosť.“ A legenda hovorí, že mu Alexander Velký všetko prinavrátil. I my, Vaša Výsosť, sme v podobnom položení (tu Namyk baša povýšil svoj hlas a pevne hľadel velkokniežatu do očí). I my sme premožení a prichodíme, aby sme Ti riekli: „Tys víťaz — my sme premožení. Urob, jako Ti káže Tvoja velkodušnosť.“ — Velkoknieža s úsmevom počúval túto dikeiu a potom odvetil: „Tout ça peut-être vrai, honorable Pascha; mais vous savez, Excellence, que les légendes orientales racontent beaucoup de fables. („Všetko to, ctihodný baša, je snáď pravda; ale Vaša Excellencia zná, že orientálne legendy vyprávajú mnoho fabúl.“) A temer v tom samom okamžení zjavil sa generál Nepokojčický, sprevádzaný Nelidovom, a položil na stôl už predtým osnované podmienky mieru.

Časopisectvo vo Francúzsku. V jakom kvete nachodí sa francúzske časopisectvo, vidno z nasledujúceho. V Paríži vychodí hodne vyššie tridsať politických denníkov, ktoré v hl. meste a v krajine majú ohromné množstvo odberateľov. Pri tom všetkom však i v provincii vychodiace časopisy temer nie menej sú rozšírené. Tak v Lyone vychodí malý časopis („Le petit Lyonnais“), jehož jednotlivé čísla predávajú sa po jednom sou (asi 2 kr. r. č.) a ktorý nedávno istá bohatá parížska spoločnosť za 1,500.000 frankov zakúpila. Tento malý časopis vychodí každý deň v 130.000 výtiskoch a prináša ročne 4--500.000 frankov dôchodku. Jeho zakladateľom bol chudobný kníhkupec, ktorý ho však dobre redigoval.

Pokutovanie opilstva v anglickej armáde je od dlhšieho času zavedené. Vojak, ktorý či v službe a či mimo nej sa opije, platí pokutu od 2 šilingov (1 šiling tolko čo našich 50 kr.) až po 1 funt šterlingu a z taktosobieranej základiny dávajú sa odmeny takým, ktorí to svojím držaním sa zaslúžia. V posledných rokoch museli si anglickí vojaci vzdor pokutám náležite popíjať, lebo od 1. apríla 1869 až do 1867 sobralo sa pokút 122.353 funtov šterlingov (1 funt št. obnáša našich 10 zl.).

Antipathie veľkých mužov. Henrik III. francúzsky nemohol sa sám v takej izbe zdržovať, kde bola mačka. Cisár Ferdinand ukázal lontrinskému kardinálovi v Insbruku jedného chlapa, ktorý mal taký strach pred mačkami, že mu krev z nosa tiekla, keď počul mačku i len z daleka mraučať. Hecceg z Eperom zamdlel, keď videl mladého zajaca. Maršal d' Albret musel odísť od stola, ak predložilo sa pečené prasa. Ladislav, kráľ poľský, triasol sa a utekal, keď videl jablko. Od vône z rýb dostal Erasmus zimničnú nemoc. Scaliger sa zdesil, keď videl žeruchu. Boyleho pochytilo trhanie, keď počul vodu tiecť z rúry. La Mothe le Vayer nemohol počuť zvuk hudobného nástroja, kdežto hromobitie spôsobilo mu radosť. Mary de Medicis nemohla vidieť ražu ani namalovanú, ačkoľvek iné kvety rada videla. Ivan II. zamdlel, keď videl ženskú. Anglický kancelár Bacon vždy padol do mdloby, keď malo byť zátmenie slnca.

Mesto na dne jazera. Na znamenitú starozitnú pamiatku prišli pred nedávnom v ženevskom jazeri neďaleko od Saint-Prex. Stalo sa to tak, že dvaja potápači hľadali batožinu, ktorá istému Amerikáncovi do jazera padla, a našli nielen batožinu, ale i krásnu etruskú vázu. Táto vec zavdala podnet k pilnejšiemu zkúmaniu. Mongesská a saint-prexská vrchnosť vyšla na označené miesto, a jako sa to v takých prípadoch robieva, na vodu naliali oleja. Tento má totiž tú vlastnosť, že vodu robí veľmi priezračnou. A skutočne, keď sa olej po vode rozšíril, bolo vidno, že na dne vody je dosť dobre zachovalé mesto, ktoré, súdca dľa stavby, pravdepodobne viac storočí pred kresťanstvom bolo vystavené. Domy možno dobre rozoznať, ačkoľvek sú hrubou kôrou pokryté. Sú barvy tehlovej, tak že oprávnená je domnienka, že zhotovené sú z toho chýrečného cementu, ktorý upotrebovali Keltovia, Cimbrovia a iní, ktorý dľa starodávnych spisovateľov bol ešte trvalejší nežli cement rímsky. Mesto záleží asi z dvesto domov, prípadne i z viac, je obdĺžne, na konci vyčnieva široká väža 15 metrov nad hladinou vody, a o väži tej mysleli dosiaľ, že je bralo. V prosred meste vidno priestranné námestie a na dne jazera mimoriadne mnoho bieleho mramoru, istotne to rummy dákeho chrámu alebo palácu.

Čo stojí vydržovanie sultánskeho palácu a háremu. Sultán Abdul Hamid dal uverejniť úradní výkaz o svojich výdavkoch, bezpochyby aby dokázal, že lepšie gazduje s možným grošom svojich do poslednej babky vycicaných poddaných, nežli jeho nebohý strýc Abdul Azis. Tento medzi iným vydával na vydržovanie svojho palácu a háremu obromnú summu 9,514.650 z. r. č.; Abdul Hamid však spokojný je k tomuže účelu so summou 6,149.250 z. Maličkosť!

O pohravných obyčajoch u pohanských Čeremisov píše jedon časopis: Keď u Čeremisov daktó zomre, príde do domu, kde mrtvola leží, najprv tesár a stará baba. Tesár sshotoví rakev, baba umyje telo mrtvého, za čo dostane šaty, ktoré po ňom zostaly. Do rakve dáva sa mrtvému huba na umývanie, aby sa mohol i na onom svete poumývať;

prútok, aby mohol odháňať psov a hrebeň, aby sa ním mohol učesať. Aby nemusel trpeť hlad, dávajú mu do rakve aj tri koláče. Na bokoch rakve nechá sa dakoľko otvorov, aby mohol aj vykukávať. Krem toho dajú mrtvému na cestu aj dakoľko peňazí, aby si mohol najpotrebnejšie veci kúpiť. Keď mrtvolu z domu vynášajú, zabijú na prahu sliepku, pri čom všetci prítomní hlasite odriekajú želanie, aby sa nebohému na onom svete dobre vodilo a aby sa jim často vo sne zjavil a povedal jim, ako sa mu darí. Po pohrabe sídu sa všetci príbuzní a priatelia zomrelého k hlučným hodom. — Táto poslednia a veru nie pekná obyčaj zachovala sa ešte sem tam aj na Slovensku.

O cylindri a fraku píše slovutný estheta Fridrich Vischer: S boľastou musíme uznať, že tieto dva hanyhodné útvary sú už viac než móda, že sú typy! Cylinder má vraj dodávať hlave jakúsi vážnosť. To by dokázal baret ešte lepšie; bohužiaľ nezbavili sme sa dosiaľ nesmyselného spôsobu pozdravovania, nezavedli sme dosiaľ jednoduchý praktický pozdrav vojenský. Musíme preto mať na pokryve hlavy pevnú striešku a zároveň postrádať pásku k pripevneniu klobúku pod bradu. Čo záleží nám na tom, že stávame sa pri tom hračkou vetru, čo na tom, že reže nás tvrdá hlúpa rúra do čela a núti nás, keď sletí z hlavy, skackať za ňou po ulici z kaluže do kaluže. A čo frak. Má to byť slavnostný odev, nemá zakrývať boky prsu, nemá pokrývať boky muža, nemá však nechať zadnú čiastku nepokrytú. Ostatne majú šósy fraku ešte iný účel. V jích vreckách je útulok pre šatku. Vynálezca fraku nechcel obetovať šósy pre vrecká, vrecká pre šatku. Tajomné šero, do ktorého vnikly až dosiaľ sporé lúče svetla, zahaluje otázku, ako počínali si staré národy, zvlášte Gréci a Rimani, keď kychli, čo robili pri iných ešte výkonoch nosu. V jasnejšom už svetle novejšej historie odráža sa celkom zreteľne kment vreckovej šatky od tmavých látok odevu. Ostatne hlásajú moderné do špicu pristrihnuté konce fraku zrejme: tu je šatka! A preto udržuje sa tak dlho tá vidlicová kazajka, ten zlomok kabátu s dvoma chvosty, tá hrôza dobrého vkusu, ten paškvil umenia,

a preto udrží sa snáď, kto vie ešte ako dlho. Pri tom všetkom zostáva nám jakási malá útecha. Posledné desaťročia zborily celý rad nesmyslov z dôb predošlých, že máme oprávnenú nádej na skoré víťazstvo rozumu a vkusu i v tomto ohľade. Šľachetnejšia čiastka ľudstva, mysliaci, duchu pričiň sa o vyhostenie starých copov, postav sa do radu k najvolnejším synom najsvobodnejšej matky, o ktorých hovorí básnik: „Dôstojnosť ľudstva daná je do vašich rúk, chráňte ju!“

Jako vyzerá turecký súd. Zprávodajca carhradských novín „Turquie“ píše od 23. febr. z Janiny v Epire: „Predvčerom bol som prítomný pri verejnom zasadnutí tunajšieho súdneho tribunálu, ktorému predsedal Šukri Effenfi. Tento sedel na malom diváni a za ten čas, čo sa reči držaly, vyrezával si — otlaky. Okrem neho boli tam ešte traja sudcovia, z nichž jeden čítal noviny „Baskiret,“ druhý písal dlhočinný list a tretí bedlive pozoroval okolo neho bzučiace muchy. Nemyslite si, že prehánam. Zasadnutie dialo sa predvčerom vo dvorane pre verejné súdobné pojednávanie.“

Za správcu Bulharska vymenovaný je na miesto Čerkaského generál knieža Alexander Michajlovič Dondukov-Korsakov. Aj tento pochodí z Asie. Praotcom jeho bol chan Kalmikov Cho-Urlink, ktorý žil na počiatku 16. stoletia. Jeho otec bol podpredsedom akademie vied a kurátorom petrohradskej university. Knieža Dondukov-Korsakov bol za dlhší čas guvernérom v Kyjeve, kde múdrou a spravodlivou správou získal si všeobecnú uznanlivosť.

Terajšia výška ľudského tela. Pochválne známy časopis nemecký „Anthropologische Rundschau“ (Obzor ludoznalský), ktorý zaoberá sa výlučne skúmaním povahy ľudského tela i ducha, so všetkými, k obom čiastkam našej bytnosti prislúchajúcimi úkazmi, doniesol pred krátkym časom zaujímavý článok o terajšej výške ľudského tela. Povesti, že zem našu, alebo aspon daktoré krajiny, kedysi obrovskí ľudia obývali, sú práve len povesti; výška ľudského tela od tej doby, čo máme isté zprávy dejepisné, menovite ale od časov Krista Pána, nedostúpila značnejšej premeny, trebas uznať sa musí, že dlhými

vojnami francúzskymi na počiatku tohoto storočia, keď do 1½ miliona najsilnejšieho mužstva zahynulo, i priemerná výška tela u Francúzov klesla takmer o 2 colle. Mimoriadne vysokí ľudia z jednej, a trpaslíci (cvergi) z druhej strany, nájdu sa v každom národe. Toho času najvyšší človek známeho sveta žije v ruskom kraji Finnsku (Finnland); jeho miera činí 2 metre 83 centim., v miere starej: 1 siahu, 2 stopy, 10 collov, 5½ čiarky, bez mála tedy 1½ siahy, kdežto chlap na jednu siahu patrí už medzi vysokých. Za najnižšieho človeka udáva sa trpaslík, jehož telo má len 43 centimetry (1 stopu, 4 colle, 8 čiarok). Prosredná výška ľudského tela vypočítala sa v otáznom článku, pre naše storočie a pre oboje pohlavie, na 1 méter, 65 centim. t. j. 5 stóp, 2 colle, 8 čiarok.

Druhá koteletka. Viktor Hugo je ako známo práve tak veľkým básnikom, ako veľkým skupáňom. Jeho sym Charles zaľúbil sa kedysi náruživie do slávnej herkyne slečny Brehanovej. Náruživosť tá stála mladého muža vela peňazí, čo sa otcovi naskrze nelúbilo. Aby syna nejak symbolicky potrestal, i upozornil ho, že človek musí gazdovať, trebárs by zarobil 50.000 frankov ročite, rozkázal, aby mladému Hugovi dávaná bola k večeri namiesto obvyklých dvoch koteletek iba jedna. Charles ponosoval sa na otca u svojej milenky. Skoro na to vystúpila Brehanova v jednom divadelnom kuse Viktora Huga, a rozčulila svojou hrou nielen obecenstvo, ale i spisovateľa. Viktor Hugo navštívil Brehanovu za kulisami a ďakoval jej tu vrelými slovami, vynášajúc herkyňu temer do neba za skvelý výkon. „Vyziadajte si odo mňa čo len chcete, slečno, jestli je to v mojej moci, urobím Vám i pre Vás všetko. „Je to vo Vašej moci, drahý pane, pochybujem však, že vyplníte moju prosbu. Budem žiadať od Vás veľkú vec!“ „Žiadajte, čo len chcete, polovicu svojho . . .“ Hugo chcel povedať „imania,“ zamlčal sa však dost zavčasu. Herkyňa sa usmiala a vetila: „Nuž tedy, slavný básniku, ja žiadam pre Vášho syna druhú koteletku k večeri!“ Hugo sa zarazil, potom sa zasmial a podávajúc Brehanovej svoju pravicu, odvetil: „Má ju mať!“

Literatúra a umenie.

Korauev na Sionu. Cirkevní časopis, věnovaný veškerým záležitostem cirkve ev. a. v. Odpovědný redaktor Michal Boor, farář skalický; spolupracovník Ján Leška, farář bzinský a dištr. notár. Vychází dvakrát za měsíc v Skalici (via Göding). Roč. I. Předplatná cena na celý rok 3 zl.

Františka Pravdy sebrané povídky pro lid. V Praze 1878. Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober. Malá VIII. Dílu II. sešit 6—9. a dílu III. sešit 1—3. Cena sešitu 20 kr.

Stručný všeobecný slovník věcný. Redaktor Jakub Malý. Nakladatel I. L. Kober. V Praze 1878. Malá VIII. Dílu IV. sešit 4—6; cena sešitu 36 kr.

Rukověť české literatury a básnictví. Sestavil Jan Vitek. V Praze 1878. Nakladatel Fr. A. Urbánek. VIII; str. 74; cena 50 kr.

Srbské národní pohádky. Ze sbírek V. S. Karadžiče a A. Nikoliče. Nakladem kněhkupectví Mikuláše a Knappa v Praze 1878. Malá VIII; sešit 2; str. 80; cena sešitu 20 kr.

Geologická mapa království českého. Kreslil a ryl J. E. Wagner, litografoval Ant. Vitek. V Praze 1878. Nakladatel Fr. A. Urbánek. Cena 70 kr.

Poetická čítanka. Sbíрка básní původních i přeložených, již dle básnických druhů k tisku upravil Václav Petrů. Nakladatel I. L. Kober v Praze 1878. Malá VIII; sešit 20; cena 30 kr.

Nová knihovna pro mládež. Porádají M. Weinfurt a Fr. A. Zeman. Nakladatel Fr. A. Urbánek. V Praze 1878. Malá VIII. Svazec 25: Cnost šlechtí. Povídka. Sepsal Jan P. Přibík. Str. 68; cena 24 kr. — Sv. 35: Moudrý strýc Mikuláš. Povídka pro mládež dospělejší.

Vzdělal Karel Tippmann. Str. 132; cena 48 kr. — Sv. 39: Obrázky z říše nerostův. Vzdělal Jos. Klika. Str. 91; cena 30 kr. — Sv. 46: Hádanky pro mládež dospělejší. Sepsal Josef Soukal. Str. 144; cena 44 kr. — Řada II., sešit 4: Malý vyprávěč. Napsali Št. Bačkora a Josef Bačkora. Str. 96; cena 36 kr.

Bibliotéka místních dějepiscův pro školu a dům. Vydává Fr. A. Urbánek; pořádá Ant. N. Vlasák. Praha 1878. Svazek VII: Okres mlado-boleslavský. Sepsal Václav Vaněk. VIII; str. 170; cena 1 zl.

Slovník jazyka anglického i českého. Složil V. E. Mourek. Díl anglicko-český. V Praze 1878. Nakladatel I. L. Kober. Malá VIII; sešit 5; cena 80 kr.

Bibliotéka paedagogická. Sbíрка spisův pro učitele, pěstouny, rodiče a pro vzdělavatele lidu vůbec. V Praze 1878. Nakladatel Fr. A. Urbánek, kněhkupec, Praha, Ferdin. třída, č. 25. n.) Velká VIII. Sv. 37: Dějiny mocnárství rakouského. Sepsal Justin V. Prašek. Díl I.; stran 108; cena 70 kr. — Sv. 39: Život J. A. Komenského. Podává Jos. K. Nejedlý. Str. 72; cena 60 kr. — Sv. 41: Spůsobové básnictví a jejich literatura. Sepsal M. Blažek. Str. 226; cena 2 zl. — Sv. 42: Návod ku zkouškám fyzikálním a chemickým. Sepsal Edvard Stoklas. Str. 122; cena 1 zl. 20 kr. — Sv. 43: Škola obecná v nejdůležitějších zákonech a nařízeních. Sestavil Josef Klika. Str. 214; cena 1 zl. 40 kr.

Jih. Historicko-romantické obrazy. Sepsal Prokop Chocholeoušek. V Praze 1878. Nakladatel I. L. Kober. Malá VIII. Sešit 21—25. Cena sešitu 25 kr.

Listareň redakcie a administrácie.

P. Hynek B. v Pr. Aní Váš p. brat z P. ani p. T. z O. neprihlásili sa. Značnejšie jich doplatky čakám. Listovne viac do O. Na zdar! — P. J. D. v T. Ráďte mi udat chybujúce čísla r. V., VI. a VII.; poslúžim vďačne. — P. V. v N. Ročník II. a III. posielam Vám. — P. J. K. v B. Mlčíte? A prečo? — P. J. K. v Bl. Nerobí nič. „O.“ nevystane. — P. J. T. v H. T. „Slávy dcéry“ dostať možno v Prahe (u knihkupca I. L. Kobera, alebo lacnejšie u anti-

quara Schalka, ktorý býva na Malej Strane u Karlového mostu). — P. K. M. L. v L. Prečo nám nepíšete? Preklady zo srbsčiny uverejníme. — P. K. K. v Prostejove. Básnické spisy Sládkovičove k dostaniu sú u Eug. Kréméryho v B. Bystrici a u I. L. Kobra v Prahe. — P. G. P. v Bukar. Ďakujem i za „procenta.“ — P. F. K. v K. Kto nemá chuti, ľahko vykrúti. — P. D. L. na P. „Starý brat“ sa číta.

Predpláca sa u redakcie a administracie v Detve (Zólyom megye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Štujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“, za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV., V. a VI. „Orla“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orla“ vychádza vo 12 sošitoch, 3½—4 hárkov silných, dna posledného každého mesiaca na štvorke.

Majiteľ a vydávateľ Andrej Truchlý-Sytniansky. — Knihlač.-účasť. spolok v T. Sv. Martine.